

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Dino Bajram

Fleksibilnost trga dela – primerjava Slovenije in Švice

Diplomsko delo

Ljubljana, 2014

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Dino Bajram

Mentorica: izr. prof. dr. Dana Mesner-Andolšek

Fleksibilnost trga dela – primerjava Slovenije in Švice

Diplomsko delo

Ljubljana, 2014

Diplomsko delo posvečam vsem, ki so sanjali ali lagali o »drugi Švici«, še bolj pa tistim, ki o tem še vedno lažejo ali sanjajo.

ZAHVALA

prof. dr. Dani Mesner-Andolšek za vso pozitivno energijo, potrpljenje in krasne debate, ki so mi pomagale širiti obzorje in s tem postati boljši človek.

Vsem družinskim članom in prijateljem za pomoč, vzpodbujanje in dobro voljo.

Fleksibilnost trga dela – primerjava Slovenije in Švice

V diplomskem delu so na primeru Slovenije in Švice obravnavani in medsebojno primerjani različni dejavniki, ki vplivajo na učinkovito delovanje trga delovne sile. V prvem delu naloge je na podlagi strokovne literature uveden pojem fleksibilnega trga dela, ki ga je zaradi množice vplivajočih dejavnikov zelo težko natančno opisati. Za najbolj uspešen model trga delovne sile velja »Flexicurity« model, ki temelji na t.i. »zlatem« danskem trikotniku. Omenjeni model uspešno deluje le v redkih državah sveta. Slovenija in Švica sta zaradi svoje geografske podobnosti zelo primerni za primerjavo, saj se zelo razlikujeta po uspešnosti gospodarstva in delovanju trga delovne sile. Medsebojna primerjava dveh geografsko podobnih držav je prikazala zanimive izsledke. Nevtralnost, več kot sedemsto let trajajoč državni razvoj in stabilen politični sistem so ključni dejavniki za uspešnost Švicarske konfederacije v današnjem Svetu. Posledica švicarske uspešnosti se kaže v visokem BDP in visokem standardu življenja. Na podlagi primerjave z drugimi evropskimi državami ugotovim, da je prav visok BDP ključen dejavnik za učinkovito delovanje fleksibilnega trga delovne sile.

Ključne besede: fleksibilen trg delovne sile, Slovenija, Švica

Labour market flexibility – comparison of Slovenia and Switzerland

In this thesis are, on the cases of Slovenia and Switzerland, discussed and mutually compared various factors, which have key influence on efficient functioning of the labour market. In the first part of thesis are, through overview of expert literature, defined key factors, which are influencing flexibility of labour market. Due to large mass of factors is accurate description of flexible labour market very hard. The most successful model of labour market flexibility is »Flexicurity« model, which is based on so-called »golden« Danish triangle. This model is successful functioning only in rare countries of the world. Slovenia and Switzerland are due to geographical similarity very suitable for comparison. On the other hand, differences in economy performance and labour market functioning, are big. Comparison of two similar, but different, countries showed interesting results. Neutrality, more than seven hundred years long national development and a stable political system are the key factors for the success of Swiss Confederation in the world today. Successful Swiss performance is reflected in higher GDP and high standard of life. On the basis of comparison with other European countries I've found out, that high GDP is key factor for the effective functioning of flexible labour market.

Key words: flexible labour market, Slovenia, Switzerland

KAZALO

1	UVOD.....	8
2	CILJI IN POMEN DIPLOMSKE NALOGE.....	9
3	HIPOTEZE.....	9
4	METODOLOGIJA.....	12
5	KAPITALIZEM IN KAPITALIZEM.....	12
6	FLEKSIBILNOST NA TRGU DELA.....	15
7	FLEXICURITY – VARNA PROŽNOST.....	20
8	ŠVICA IN SLOVENIJA.....	22
8.1	Osnovni podatki: Švica.....	22
8.2	Osnovni podatki: Slovenija.....	24
8.3	Gospodarstvo Švice.....	25
8.4	Gospodarstvo Slovenije.....	25
8.5	Zgodovina Švice.....	26
8.6	Zgodovina Slovenije.....	27
8.7	Upravna ureditev Švice.....	28
8.8	Politična ureditev Švice.....	30
8.9	Upravna ureditev Slovenije.....	32
8.10	Politična ureditev Slovenije.....	33
8.11	Primerjava karakteristik Slovenije in Švice.....	34
9	DELOVNO PRAVO.....	36
9.1	Delovno pravo v Švici.....	36
9.2	Delovno pravo v Sloveniji.....	39
9.3	Primerjava zakonodaj Slovenije in Švice.....	40
10	STATISTIČNA PRIMERJAVA PODATKOV.....	42
11	SKLEP.....	50
12	ZAKLJUČEK.....	51
13	LITERATURA.....	54

SEZNAM SLIK

Slika 5.1: Razporeditev modelov/skupin držav glede na stopnjo fleksibilnosti trga in varnosti zaposlitve.....	14
Slika 7.1: Zlati danski trikotnik.....	22

SEZNAM TABEL

Tabela 5.1: Različice kapitalizma po Soskice.....	13
Tabela 5.2: Povezava BDP, oblike ekonomije, stopnje varnosti zaposlitve in stopnje fleksibilnosti trga dela.....	15
Tabela 6.1: Tipologija fleksibilnosti po metodi FINE.....	16
Tabela 6.2: Razširjena tipologija fleksibilnosti po FINE metodi.....	17
Tabela 6.3: Organizacijska struktura posrednikov po Benner-ju.....	20
Tabela 10.1: Indeksi EPL za leto 2013.....	42
Tabela 10.2: Starostna struktura zaposlenega prebivalstva za leto 2012.....	43
Tabela 10.3: Število opravljenih ur na delavca v letu 2011.....	43
Tabela 10.4: Stopnja brezposelnosti za leto 2012 v %.....	44
Tabela 10.5: Sredstva namenjena aktivni politiki zaposlovanja za leto 2011 v % BDP....	44
Tabela 10.6: Sredstva namenjena nezaposlenim v letu 2008 v % BDP.....	45
Tabela 10.7: Obdavčitev stroška dela na povprečnega delavca v letu 2012.....	45
Tabela 10.8: Investicije v raziskave in razvoj v letu 2008 v % BDP.....	45
Tabela 10.9: Sredstva namenjena zdravstvu v letu 2012 v % BDP.....	46
Tabela 10.10: Sredstva namenjena socialnim transferjem v letu 2012 v % BDP.....	46
Tabela 10.11: Sredstva namenjena za zdravstveno, socialno in pokojninsko varstvo v % BDP - podatki za leto 2008	46
Tabela 10.12: Primerjalni podatki fleksibilnih oblik zaposlitev v % (Eurostat podatki v % na vse zaposlene za starostno skupino 15–64 let).....	48
Tabela 10.13: Primerjalni podatki števila začasno zaposlenih v 1000 glede na trajanje pogodbe -podatki za leto 2012, starostna skupina od 15 do 64 let.....	48
Tabela 10.14: Primerjalni podatki glavnih razlogov za zaposlitev z delnim delovnim časom.....	49
Tabela 10.15: Primerjalni podatki za glavne razloge za začasno zaposlitev.....	49

SEZNAM KRATIC

BDP – Bruto domači proizvod

BFS – Bundesamt für Statistik

EKT – ekonomije koordiniranega trga

ELT – ekonomije liberalnega trga

EPL – Employment Protection Legislation Index

EUROSTAT – Statistični urad EU

FINE – Functional, Internal, Numerical, External

FLRJ – Federativna ljudska republika Jugoslavija

GDP – Gross Domestic Product

HRM – Human Resource Management

OECD – Evropska organizacija za sodelovanje in razvoj

RS – Republika Slovenija

SCCIJ - Swiss Chamber of Commerce and Industry in Japan

SFRJ – Socialistična federativna republika Jugoslavija

SHS – država Slovencev, Hrvatov in Srbov

USD – ameriški dolar

ZDA – Združene države Amerike

1 UVOD

Trenutno je svet na prepihu. Globalizacija, razvoj tehnologije, gospodarska recesija, demografske spremembe ter politične krize postavljajo države in prebivalstvo pred velike preizkušnje.

V času razmaha brezosebne neo-liberalnega kapitalizma materialne razlike med prebivalstvom skokovito naraščajo. Bogati postajajo vse bolj bogati, srednji razred izginja in večinoma prehaja v sloj revščine. Zdi se, da je varnost zaposlitev vse nižja, model socialne države pa se utaplja v morju globalnega pohlepa.

Veliko večino življenja sem živel v Sloveniji, eno leto sem preživel v Nemčiji, zadnje leto pa živim in delam v švicarskem mestu Winterthur. Na prvi pogled je podobnosti med Švico in Slovenijo ogromno, razlik še več.

Pregovorno naj bi bila Švica moderna, bogata in urejena država z zelo strogo zakonodajo in poštenimi ljudmi. Slovenija na drugi strani se vse bolj pogosto omenja v povezavi z izrazi kot so: banana republika, Slovenistan ... Na tej ravni je razlika gromozanska, kljub temu, da sta pokrajini obeh držav zelo podobni. Primerjave se mi v vsakdanjem življenju tako ponujajo kar same od sebe in so temelj vsakodnevnih debat z novimi prijatelji, ki so v Švico prišli z enakim razlogom kot jaz.

V povezavi s smerjo mojega študija me zato zelo privlači podrobnejša primerjava fleksibilnosti na trgu delovne sile med Slovenijo in Švico.

Situacija v Sloveniji je turbulentna. Gospodarska kriza, naraščanje števila brezposelnih, generacija mladih »brez prihodnosti« in starajoče se prebivalstvo ne obetajo nič dobrega v prihodnosti. Iskanje zaposlitve v Sloveniji je bilo zame podobno boju z mlini na veter. Že od začetka sem bil obsojen na neuspeh. Po dosedanjih izkušnjah iz Švice je delo za Švicarje v Švici relativno lahko dostopno. Brez večjih težav je mogoče kombinirati več različnih zaposlitev. Zaslužki pa vsem zaposlenim omogočajo vsaj dostojno stopnjo življenja.

Razlike, ki sem jih opazil že na prvi pogled, so v meni prebudile željo po bolj podrobnem raziskovanju in iskanju razlik med Slovenijo in Švico. S tem namenom sem ustvaril to diplomsko delo.

V diplomski nalogi se bom osredotočil na enega najbolj občutljivih, pa tudi bistvenih dejavnikov ekonomije: trg delovne sile, ki je v modernem času izpostavljen potrebam hitro se

spreminjajočega gospodarstva. Odzivnost, prilagodljivost in učinkovitost trga delovne sile je za vsako gospodarstvo v današnjem času vitalnega pomena.

V prvem delu diplomske naloge bom s pomočjo različnih avtorjev uvedel in definiral pojem fleksibilnosti trga delovne sile, hkrati pa predstavil in definiral pojme, ki so povezani z obstojem in delovanjem le tega.

V nadaljevanju bom predstavil osnovne značilnosti Slovenije in Švice ter osnovne dejavnike, ki vplivajo na delovanje trga delovne sile v obeh državah.

V zadnjem delu diplomskega dela bom s pomočjo različnih statističnih podatkov predstavil najbolj bistvene razlike med državama in v zaključku poskušal s pomočjo hipotez prikazati in ugotoviti vzroke razlik na trgu delovne sile med raziskovanima državama.

2 CILJI IN POMEN DIPLOMSKE NALOGE

V diplomski nalogi želim uvodoma opisati in pojasniti pojem fleksibilnega trga dela s pomočjo obravnave teorij različnih avtorjev. V nadaljevanju naloge bom predstavil nekatere osnovne značilnosti Slovenije in Švice ter se bolj podrobno osredotočil na razlike med državama na področju fleksibilnosti na trgu delovne sile. Poskusil bom tudi pojasniti vzroke, zaradi katerih so razlike nastale. S pomočjo pridobljenih statističnih podatkov bom prikazal nekatere bistvene razlike. Menim, da bom s primerjavo tradicionalno stabilne in uspešne države ter na drugi strani države, ki je še vedno v fazi postavljanja na svoje noge, prišel do zanimivih spoznanj in pokazateljev.

3 HIPOTEZE

Skozi potek diplomskega dela bom na podlagi raziskave potrdil ali ovrgel naslednje hipoteze:

H1 Delež fleksibilnih zaposlitev je v Švici višji kot v Sloveniji.

Prva hipoteza se nanaša predvsem na delež aktivnega prebivalstva, ki je zaposleno preko formalnih fleksibilnih oblik zaposlovanja. Na osnovi lastnih izkušenj v osnovi predvidevam, da je tovrstno zaposlovanje v Švici veliko bolj razširjeno kot pa v Sloveniji.

V Švici ni nič nenavadnega, če posameznik hkrati opravlja dve ali celo tri službe, saj je v praksi zelo razširjeno podpisovanje pogodb za določen delež polnega delovnega časa. Tako

lahko posameznik brez težav opravlja dve službi s 50 % delovnim časom. Naletel sem tudi na primer zakonskega para, ki je na prvo mesto postavil družinsko življenje. Oba partnerja sta zaposlena za 70 % delovnega časa, kar pomeni, da v ponedeljek, torek in sredo delata po 8 ur, v četrtek pa štiri. Četrtek popoldne tako namenita gospodinjskim potrebam. Petek, soboto in nedeljo pa popolnoma posvetita hobijem in družini. Na raznovrstne kombinacije oblik zaposlitev posameznikov in parov naletimo v Švici praktično na vsakem koraku, medtem ko sem v Sloveniji večinoma srečeval na eni strani tiste, ki so redno zaposleni, samozaposleni in »študente«, ki se vsi utapljujejo v nadurah, na drugi strani pa seveda tiste, ki so brezposelni.

Bekker in Wilthagen (2008), ter Atkinson in Gregory (1986) na podlagi svojih obravnav fleksibilnosti na trgu dela prikazujejo različne vrste fleksibilnih oblik zaposlitev. Osredotočil se bom predvsem na tiste, ki jih je mogoče smiselno obravnavati in primerjati na podlagi pridobljenih statističnih podatkov. Hipotezo bom poskusil potrditi ali ovreči na podlagi omenjenih podatkov.

H2 Varnost zaposlitve je v Švici višja kot v Sloveniji.

Primerjavo varnosti zaposlitve bom potrdil ali ovrgel na podlagi primerljivih statističnih podatkov.

Zavedam se, da je dolgoletna tradicija zaščite delavcev v Sloveniji še prisotna, po drugi strani pa je Švica »srce« svetovnega kapitalizma. Kljub temu pa je prisotnost odpuščanj v vsakodnevnih razgovorih in medijskih vsebinah v Sloveniji neprimerljivo večja kot v Švici, kjer je večina posameznikov menjala službo le zaradi lastnih potreb in želja, ne pa zaradi zahtev podjetja po zmanjšanju števila zaposlenih.

Zato sem to hipotezo zapisal nekoliko provokativno oziroma nelogično.

H3 Bolj kot je trg dela zakonsko reguliran, bolj je fleksibilen.

Vpliv zakonskih regulacij na fleksibilnost trga dela bom potrdil ali ovrgel na podlagi statistično primerljivih podatkov.

Kot sem omenil že v uvodu, velja Švica za pravno zelo urejeno državo. Posledično lahko pričakujem, da je takšna tudi zakonodaja. Če to predvidevanje povežem s predpostavko, da je švicarski trg dela bolj fleksibilen kot v Sloveniji, lahko rečem, da je korelacija med obema predpostavkama nesporna. Bolj stroga država pomeni bolj fleksibilen trg dela.

Po drugi strani mnogi Slovenci svojo državo označujemo s izrazi, ki kažejo na neurejenost države, s tem pa posledično tudi na neurejenost oziroma ohlapnost zakonodaje. Zato na primeru Slovenije predvidevam: neurejena in posledično ohlapna zakonodaja ovira učinkovit razvoj fleksibilnega trga dela.

H4 Tradicija in kultura imata močan vpliv na delovanje trga dela v Sloveniji in Švici

Četrta hipoteza je bolj abstraktna in jo je zato zelo težko natančno opisati. V pregledu strokovne literature na temo učinkovite fleksibilnosti trga dela sem vedno znova naletel na pojem tradicije in kulture posamezne države (Madsen 2008; Tangian 2008). Verjetno bi bilo, na področju trga dela, najlažje prekopirati dansko zakonodajo in idealni »zlata danski trikotnik«¹ prožnega trga delovne sile v vsako drugo državo in s tem vzpostaviti učinkovit trg delovne sile tudi tam. A to v praksi ni tako enostavno in zato bom s to hipotezo poskušal izpostaviti vpliv tradicije in kulture posamezne države na njeno delovanje, s tem pa tudi na delovanje trga delovne sile.

Švica in Slovenija sta si geografsko med seboj zelo podobni. Lega in naravne danosti so v Sloveniji celo malo bolj ugodne. Razlika v gospodarstvih in življenjskem standardu pa je zelo velika.

Predvidevam, da je stabilnost v zgodovinskem razvoju Švice, po drugi strani pa nestabilnost razvoja Slovenije, bistveni zgodovinski dejavnik za razlike v sedanosti. Zakaj je do takšnih razlik prihajalo, bom poskusil predstaviti z opisom zgodovinskega razvoja obeh držav.

Prav tako se tradicija in kultura države kažeta v upravnih ureditvah države in stabilnosti političnega sistema, ki imata zelo močan vpliv na delovanje trga delovne sile. Pregovorno zapleten sistem kantonov in unikaten politično-upravni sistem v Švici bi potemtakem moral biti velika ovira na vseh področjih. Kljub temu v praksi ni tako. V Švici vse teče, oziroma naj bi teklo kot »švicarska ura«².

Ob osamosvojitvi Slovenije je bil eden od ciljev na nivoju državne ureditve uvedba tržnega modela demokracije po vzoru zahodnih držav. Dandanes se v praksi dozdeva, da politično-upravna ureditev ne ustreza potrebam Slovenije.

H5 Socialna varnost zaposlenih v Švici je višja kot v Sloveniji

Peto hipotezo bom potrdil ali ovrgel na podlagi statističnih podatkov in analize zakonodaje posameznih držav. Glede na visok standard življenja sklepam, da je v Švici za socialno

varnost zelo dobro poskrbljeno. Madsen (2008) izpostavi pomembnost blaginjskega sistema v posamezni državi in ga navede, kot ključni gradnik zlatega danskega trikotnika.

V okviru te hipoteze bom obravnaval stopnjo varnosti zaposlitve, na eni, in blaginjski sistem obeh držav, na drugi strani. Oba dejavnika združeno nudita najbolj primerno obliko zaščite in varnosti.

4 METODOLOGIJA

Diplomsko delo sem oblikoval na podlagi študije in analize primarnih in sekundarnih virov. Podatke sem pridobil s pomočjo naslednjih virov:

- različnih internetnih virov,
- različnih doktorskih, magistrskih in diplomskih del,
- strokovnih člankov in literature,
- statističnih podatkov.

Pridobljene podatke sem obdelal z naslednjimi raziskovalnimi metodami:

- induktivna metoda sklepanja,
- deduktivna metoda sklepanja,
- metoda deskripcije,
- metoda kompilacije,
- metoda analize in sinteze.

5 KAPITALIZEM IN KAPITALIZEM

Slovenija in Švica sta vpeta v kapitalistični del sveta, katerega lastnosti niso enoznačne, ampak se močno razlikujejo v primerjavi med različnimi državami. Eno od osnovnih delitev različnih vrst kapitalizma je postavil Soskice (2001), ki v osnovi ločuje dve vrsti »kapitalizma« oz. ekonomije:

- Ekonomija liberalnega trga (ELT), oziroma: »anglo-saksonski« model ekonomije. Najbolj značilne predstavnice so: ZDA, Velika Britanija, Avstralija, Nova Zelandija in Irska.
- Ekonomija koordiniranega trga (EKT), oziroma »rensko-japonski« model ekonomije. Najbolj značilne predstavnice so: Nemčija, Japonska, Avstrija, Švica in Švedska.

Tabela 5.1: Različice kapitalizma po Soskice

KRITERIJ	ELT	EKT
Mehanizem	konkurenčni tržni sporazum	ne-tržni odnosi
Ravnovesje	povpraševanje/ponudba, hierarhija	strateško sodelovanje deležnikov
Odnosi znotraj podjetja	tekmovalni	sodelovalni
Način proizvodnje	direktna proizvodnja izdelkov	raznolikost, nišni izdelki
Pravni sistem	celotno, formalno zaposlovanje	nepopolno, neformalno
Funkcija institucij	vzpodbujanje tekmovalnosti in prostega pretoka vložkov	nadzorovanje, kaznovanje napak
Zaposlitev	polni delovni čas, splošna znanja	krajši delovnik, specifična znanja
Plačna pogajanja	na nivoju podjetja	na nivoju panoge
Usposabljanje in izobraževanje	formalno	vajeništvo
Stopnja sindikaliziranosti	nizka	visoka
Porazdelitev prihodka	neenakomerna	enakomerna
Uvedba inovacij	radikalna	postopna
Primerjalna prednost	visoka tehnologija in storitve	proizvodnja
Politike	deregulacija	delitev informacij in medsebojno sodelovanje

Vir: Wikipedia 2014.

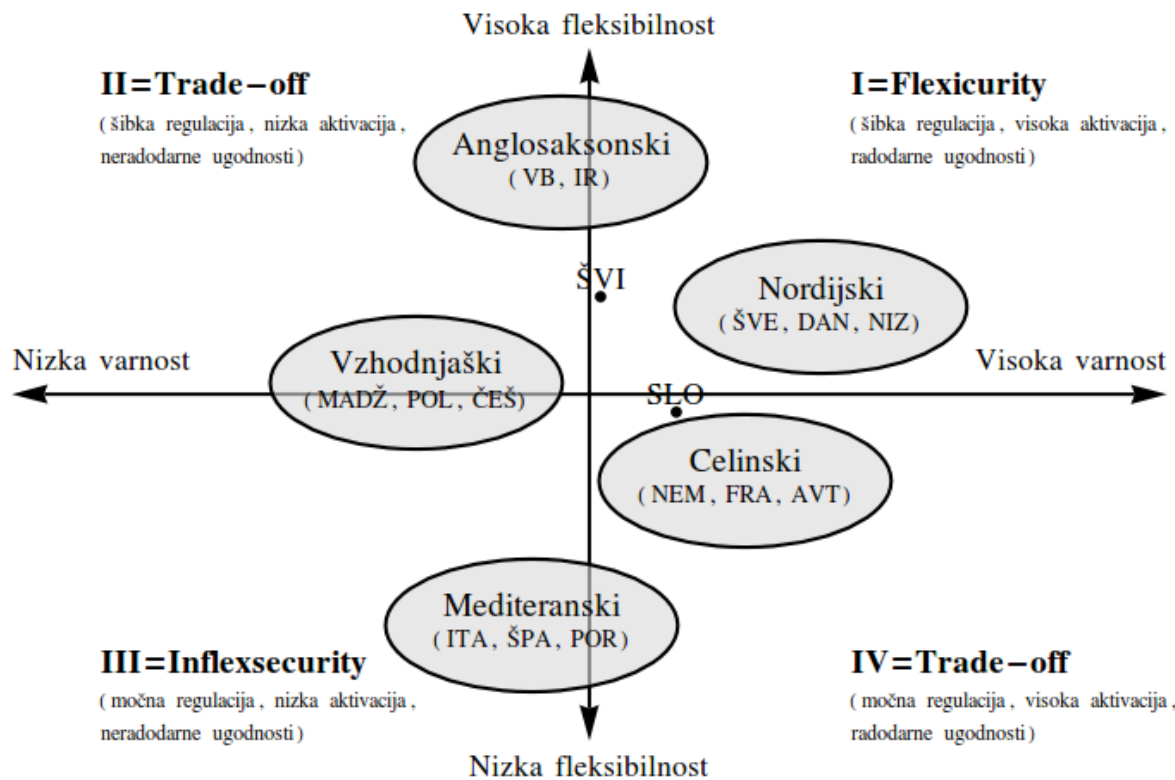
Soskice (2001) kot ključen faktor razlikovanja izpostavi vpliv institucij na vzpodbujanje inovativnosti. Inovativnost pa izpostavi kot ključen dejavnik fleksibilnosti trga dela. Inovativnost in prilagajanje različnih oblik sistemov analizira s pomočjo petih dejavnikov:

- finančni sistem in korporativno vodenje podjetij,
- poklicno izobraževanje,
- industrijski odnosi znotraj podjetij,
- povezava med formalnimi in neformalnimi omrežji in podjetji,
- način omejevanja plače.

Njegove ugotovitve so zelo zanimive, saj izpostavi, da je praktično nemogoče izluščiti splošno najbolj primerno oziroma učinkovito obliko modela. Zgodovinski razvoj in dejavniki le tega imajo ključen vpliv na razvoj institucij, ki so udeležene pri oblikovanju trga dela. Zato je ključnega pomena za učinkovitost fleksibilnega trga dela pravilna povezava med institucijami, tradicijo in navadami, ter zahtevami globalnega ekonomskega trga.

Muffels in Wilthagen (2013) sta na podlagi svojih ugotovitev na področjih fleksibilnosti in varnosti zaposlitve v svojem članku predstavila sliko (Slika 5.1), ki prikazuje različne modele/skupine držav, upoštevajoč doseganje stopnje fleksibilnosti trga dela in varnosti zaposlitve v državah.

Slika 5.1: Razporeditev modelov/skupin držav glede na stopnjo fleksibilnosti trga in varnosti zaposlitve

Vir: Muffels in Wilthagen 2013

V kombinaciji Soskice-ve (2001) delitve oblik ekonomij ter slike Muffelsa in Wilthagna (2013) je moč ugotoviti, da visoko stopnjo fleksibilnosti dosegajo države z različnimi političnimi ureditvami in oblikami ekonomij. Na osnovi te slike sem izdelal tabelo 5.2, v katero sem dodal še ocenjene podatke za Švico in Slovenijo ter podatke o višini BDP posameznih držav.

Vsem državam z visoko stopnjo fleksibilnosti trga dela je skupen visok BDP. Tako je mogoče zaključiti, da je visok BDP eden od ključnih dejavnikov, ki vpliva na visoko fleksibilnost na trgu dela. Med tem višina BDP nima bistvenega vpliva na stopnjo varnosti zaposlitve.

Tabela 5.2: Povezava BDP, oblike ekonomije, stopnje varnosti zaposlitve in stopnje fleksibilnosti trga dela

država	BDP v \$ (l. 2011)	oblika ekonomije	stopnja varnosti zaposlitve	stopnja fleksibilnosti trga dela
Velika Britanija	35.560.006	ELT	srednja	visoka
Irska	34.847.061	ELT	srednja	visoka
Švedska	42.699.534	EKT	visoka	visoka
Danska	42.975.562	EKT	visoka	visoka
Nizozemska	43.287.612	EKT	visoka	visoka
Švica	52.053.004	EKT	srednja	visoka
Madžarska	21.235.654	EKT	nizka	srednja
Poljska	20.846.858	EKT	nizka	srednja
Češka	25.223.873	EKT	nizka	srednja
Nemčija	41.916.667	EKT	visoka	srednja
Francija	37.165.521	EKT	visoka	srednja
Avstrija	42.686.265	EKT	visoka	srednja
Slovenija	27.851.782	EKT	visoka	srednja
Italija	33.658.262	EKT	srednja	nizka
Španija	31.507.858	EKT	srednja	nizka
Portugalska	24.737.069	EKT	srednja	nizka

Vir: Muffels in Wilthagen (2013), OECD (2014h).

6 FLEKSIBILNOST NA TRGU DELA

Pojem fleksibilnosti trga dela se je začel pojavljati v času po prvem naftnem šoku konec 70. let prejšnjega stoletja, ko je svetovno gospodarstvo zašlo v veliko krizo. V nadaljevanju se je pojem fleksibilnosti trga dela pogosteje in resneje začel obravnavati v povezavi z razmahom globalizacije.

Fleksibilen trg dela je na območju Evrope dokončno pridobil na pomembnosti po letu 1990, ko so strokovnjaki za slabše gospodarsko stanje Evrope v primerjavi z ZDA okrivili prav togost evropskega trga delovne sile. (Kajzer 2005)

Definiranje pojma fleksibilnega trga dela je zelo nevhvaležno. Veliko število različnih opredelitev v strokovni literaturi ter veliko število dejavnikov, ki vplivajo na trg dela, ponuja veliko število najrazličnejših opredelitev, ki zaradi različnih posploševanj zelo zameglijo natančno definicijo pojma.

Laično bi lahko fleksibilnost na trgu dela opredelil kot učinkovito sposobnost prilagajanja vseh deležnikov, ki se pojavljajo na trgu dela, na spreminjajoče se dejavnike, ki narekujejo

potrebe in povpraševanje na gospodarskem trgu posamezne države, dela sveta, ali pa celo v globalnem merilu.

Najbolj preprosto delitev ponudijo Pass in drugi (2002), ki ločijo fleksibilnost na trgu dela na mikro in makro raven. Na mikro ravni fleksibilnost določata tok delavcev in tok zaposlitev.

Makro raven se nanaša na delovno zakonodajo, politiko trga dela, moč sindikatov in fleksibilnost plač.

Atkinson-ova in Gregory-eva (1986) definicija fleksibilnosti trga dela je eno od temeljnih izhodišč za mnogo nadaljnjih poskusov definiranja pojma. Omenjeni avtor v osnovi razlikuje med numerično in funkcionalno fleksibilnostjo, ki se nanašata na notranje in zunanje (so)delavce v posameznem podjetju.

Numerična fleksibilnost se nanaša na vpliv števila zaposlenih v podjetju preko začasnih zaposlitev. Funkcionalna fleksibilnost se nanaša na sposobnost podjetja, ki lahko z izobraževanjem, širjenjem delovnih nalog in timskim povezovanjem zaposlenih (jedro – core) vpliva na lastnosti kadra, ki jih prilagaja potrebam delovnega procesa.

Iz Atkinson-ove in Gregory-eve (1986) definicije izhaja FINE tipologija fleksibilnosti trga delovne sile in se nanaša na: funkcionalno, interno, numerično in eksterno fleksibilnost, ki se medsebojno prepletajo.

Tabela 6.1: Tipologija fleksibilnosti po metodi FINE

	NOTRANJA	ZUNANJA
FUNKCIONALNA - kvalitativno	- večopravnost	- sklepanje podjemnih pogodb
NUMERIČNA - kvantitativno	- annualisation - fleksibilno izplačilo - prostovoljno skrajšan delovni čas	- prisilno skrajšan delovni čas - delavci preko agencije - delo za določen čas - delo na klic - delo, podprto z IKT

Vir: Flex-Com 2014.

V raziskavi Flex-Com (2014) je prikazana tudi razširjena tipologija, ki izhaja iz osnovne Atkinson-ove in Gregory-eve (1986) tipologije. Tipologija poskuša povezati čim več mikro, mezo in makro ekonomskih dejavnikov.

Tabela 6.2: Razširjena tipologija fleksibilnosti po FINE metodi

Oblike prožnosti	NOTRANJA jedro	ZUNANJA obrobje
FUNKCIONALNA - naloga - kvalitativno	- večopravilnost - timsko delo - usposabljanje	- sklepanje podjemnih pogodb
POGODBENA - numerična zaposlovanje - trg dela - kvantitativno	- prostovoljno skrajšan delovni čas	- začasno delo ali delo preko agencij - delni delovni čas - najemi in odpusti
ZAČASNA	- delo preko polnega delovnega časa - letni obračun ur	- delo na klic (sezonsko)
FINANČNA - plača - izplačilo	- delitev dobička	- umirjanje plač
KRAJEVNA - geografska	- znotraj podjetja - premestitve - delno delo, podprto z IKT	- med podjetji - izposojanje - polno delo, podprto z IKT
ORGANIZACIJSKA - kadrovski management - industrijski odnosi	- nov HRM - Visoko razvit HRM - Post-Taylorizem - Kooperativni ind. odnosi	- Star HRM, - Nizko razvit HRM - Neo-Taylorizem - Nasprotovalni ind. odnosi
DRUŽBENA	- koordinirana tržna ekonomija - centralizirana kolektivna pogajanja - močnejši EPL	- liberalna tržna ekonomija - decentralizirana kolektivna pogajanja - slabši EPL

Vir: Flex-Com 2014

Mednarodna organizacija dela (ILO) je prevzela razdelitev po Wilthagnu in Tros-u (2004), ki vrste fleksibilnosti razdelita na: notranjo numerično, zunanjo numerično, funkcionalno, ter fleksibilnost plač in stroškov dela.

Zunanja numerična fleksibilnost je sposobnost organizacije, da s povečevanjem in zmanjševanjem števila zaposlenih ter uporabo različnih vrst zaposlitev prilagodi delovanje organizacije spremembam na trgu dela.

Notranja numerična fleksibilnost je sposobnost organizacije, da prilagodi delo poslovnim potrebam s spremembo števila delovnih ur in strukture zaposlenih v okviru obstoječega kadra v podjetju. Eamets in Masso (2004) to definirata kot uvajanje fleksibilnega delovnega časa.

Funkcionalna fleksibilnost se nanaša na prilagajanje dela poslovnim potrebam preko reorganizacije dela, novo opredelitvijo delovnih nalog ter prerazporeditvijo zaposlenih na druga delovna mesta v organizaciji.

Fleksibilnost plač in stroškov je sposobnost organizacij, da prilagodijo plače delovni uspešnosti ter rezultatom oziroma poslovni uspešnosti organizacije.

Vermeulen in Hurley (v Kozjek 2013b, 14) omenjeni delitvi smiselno še dodata eksternalizacijsko fleksibilnost, ki zajema možnost zaposlovanja brez pogodbe o zaposlitvi. To pomeni najemanje delovne sile preko agencij za posredovanje dela.

Opisana tipologija se nanaša predvsem na fleksibilnost dela na ravni organizacij, ki jo lahko označimo kot notranjo fleksibilnost.

Kajzerjeva (2005) opredeljuje tudi zunanje oblike fleksibilnosti, ki temeljijo na nivoju narodnega gospodarstva:

- Numerična fleksibilnost, ki izraža stopnjo prilagajanja zaposlenosti in opravljenih delovnih ur;
- fleksibilnost stroškov dela označuje prilagajanje ravni realnih plač in ostalih stroškov dela, ter relativnih stroškov dela;
- mobilnost delovne sile in spremembe v obsegu le te.

Na ravni trga dela je Nickell (1997) izpostavil naslednje vidike fleksibilnosti:

- Zaščiteno zaposlitve; merilo je OECD-jev indeks varovanja zaposlitve (EPL – angl. *Employment Protection Legislation Index*);
- Standardi dela; Nickell oblikuje lasten indeks, ki odraža učinkovitost zakonodaje na področjih: udeležba zaposlenih pri upravljanju, začasna zaposlitev, varovanje zaposlitve ...
- Politika trga dela; se deli na aktivno in pasivno politiko. Aktivna politika se nanaša na izdatke za programe, ki pomagajo brezposelnim do ponovne zaposlitve (programi za iskanje zaposlitve, subvencije za zaposlovanje brezposelnih oseb, ukrepi za invalide). Pasivna politika se nanaša na višino nadomestil za brezposelnost in trajanje nadomestila za brezposelnost.

Fleksibilnost na trgu dela je na zelo zanimiv način obravnaval Benner (2002). Raziskavo je opravil v Silicijevi dolini, ki je s svojimi značilnostmi edinstveno okolje za raziskovanje trga

delovne sile. Visoka tehnološka razvitost, hitre spremembe poslovnih zahtev, hiter razvoj in visoka stopnja izobraženosti akterjev na trgu dela so zanimivi dejavniki, ki oblikujejo praktično unikaten trg dela. Bliskovite spremembe na trgu in razvoj zahtevajo hitre in učinkovite reakcije na trgu delovne sile. Kot ključen dejavnik na trgu dela je zato Benner (2002) izpostavil posrednike oz. posredniške agencije, ki so s svojo dejavnostjo kvaliteten servis tako delodajalcem, kot tudi delojemalcem. Posredniki dela so na podlagi organizacijske strukture, finančnega ozadja in namena njihovega delovanja, razdeljeni v tri kategorije:

- **Posredniki privatnega sektorja** so v službi podjetij, ki so jim pripravljena plačati za njihove usluge. Temelj delovanja posrednikov javnega sektorja je »job-marketing«, ki delodajalcem zagotavlja stalno zalogo primerne delovne sile. Po drugi strani so tovrstni posredniki zelo koristni tudi za delojemalce, saj jim pogosto zelo olajšajo pot do prave zaposlitve. Glavna srž delovanja tovrstnih posrednikov je profit.
- **Posredniki, ki temeljijo na članstvu**, delujejo na povsem drugačni osnovi. Na prvi pogled je podobnost s klasičnimi industrijskimi sindikati zelo velika, kljub temu pa se od njih zelo razlikujejo. Pogosto obratujejo z zelo omejenimi viri, večina dela pa je opravljenega na volonterski osnovi. V večini so tovrstne organizacije nastale s strani delavcev, ki so si želeli organizirano obliko medsebojne pomoči. Posredniki, ki temeljijo na članstvu, so regionalno orientirani. Osredotočajo se na zniževanje tveganja delojemalcev preko zagotavljanja dobrih informacij, izboljševanja kompetenc in dodatnih izobraževanj. Delojemalcem pomagajo načrtovati karierni razvoj, nudijo pa jim osnovno pravno zaščito in svetovanje.
- **Javni posredniki** so organizirani in financirani s strani države. V glavnem se usmerjajo na državno, neredko tudi na globalno raven. Osredotočajo se na prispevanje k javnemu dobremu. Omogočajo izobraževanje, ki je za ostale organizacije predrago ali prezahtevno, vsem Američanom pa naj bi bilo enako dostopno. Osebnostno sicer močno dvomim, da je enakopravna dostopnost do izobraževanja v izobraževalnem sistemu ZDA sploh možna. Glavni problem javnih posrednikov je njihova togost, saj pogosto niso sposobni ugoditi specifičnim in hitro spreminjajočim se zahtevam delodajalcev v Silicijevi dolini, kljub temu pa Benner v njih vidi gromozanski potencial, ki naj bi ga razvili s pomočjo razvoja novih oblik in institucij izobraževanja.

Tabela 6.3: Organizacijska struktura posrednikov po Benner-ju

Tip organizacije	Primeri
Profitni sektor	<ul style="list-style-type: none"> - začasne agencije in posredniki za profitno usposabljanje - posredniki podizvajalcev - poklicne organizacije zaposlovanja - spletne strani za iskanje zaposlitve
Organizacije na osnovi članstva	<ul style="list-style-type: none"> - iniciative na osnovi sindikatov - združenja zaposlenih na osnovi članstva
Javni sektor	<ul style="list-style-type: none"> - sistem za usposabljanje za zaposlitev in usposabljanje na delovnem mestu (karierni centri) - iniciative za izobraževanje (izobraževanje odraslih) - neprofitne iniciative za usposabljanje (državni programi)

Vir: Benner 2002

Osebno vidim Bennerjevo (2002) študijo kot zelo futuristično usmerjeno, saj se bo razviti del sveta zelo hitro znašel blizu nivoja Silicijeve doline. Izsledki in poudarki te študije bodo v prihodnosti zagotovo zelo uporabni.

7 FLEXICURITY – VARNA PROŽNOST

Flexicurity ali varna prožnost je politična strategija, ki poskuša sinhrono in preudarno krepiti fleksibilnost trga dela, delovnih organizacij in odnosov znotraj trga na eni strani, ter hkrati krepiti varnost zaposlitev in socialno varnost, še posebej za šibkejše skupine na trgu dela, na drugi strani. (Wilthagen in Tros 2004)

Zloženka »Flexicurity« je nastala iz besed flexibility (prožnost) in security (varnost) konec devetdesetih let 20. stoletja. Pri prevajanju zloženke v slovenski jezik je zelo pomembno, da zloženke ne prevajamo dobesedno, saj s tem lahko popolnoma izgubimo pravi pomen zloženke. Pravi pomen zloženke »flexicurity« je ohranjen s prevodom varna prožnost, in ne, prožna varnost.

Po mnenju Bekker-jeve in Wilthagna (2008) naj oba pojma medsebojno ne bi delovala nasprotujoče, ampak je njun glavni namen vzajemnost. Avtor prav tako izpostavi pomembnost zgodovinskih dejavnikov na območju Evrope, ki so vplivali na nastanek obravnavanega pojma:

- Razvoj socialne države v obdobju po drugi svetovni vojni, ki je dosegel višek konec 60. let dvajsetega stoletja.
- Kriza po naftnem šoku v 70. letih in »evroskleroza« v 80. letih prejšnjega stoletja (počasnost rasti, nizka produktivnost, naraščajoča brezposelnost in togost trga dela).
- Deregulacija trga in privatizacija javnih dobrin kot odgovor na »evrosklerozo« v 90. letih, kjer je v prvo vrsto stopilo hlastanje po dobičku.
- Globalizacija gospodarstva.

Uvajanje koncepta varne prožnosti je na prelomu tisočletja postalo nuja. Najboljša primera tovrstne prakse imajo na Danskem in Nizozemskem, kjer je državam z učinkovitimi orodji uspelo zagotoviti pogoje za varnost zaposlenih in hkrati tudi za visoko prožen trg dela. Z izjemo preostalih skandinavskih držav in delno Švice se velika večina ostalih evropskih držav še vedno sooča z velikimi problemi pri doseganju tega cilja.

Pojem varne prožnosti je zelo kompleksen, saj nanj vpliva ogromno število različnih dejavnikov. Tangian (2008) izpostavi dejstvo, da je koncept varne prožnosti samo splošen okvir, oziroma zaželena usmeritev, ki jo mora vsaka posamezna država prilagoditi svojim značilnostim, tako gospodarstva kot kulture.

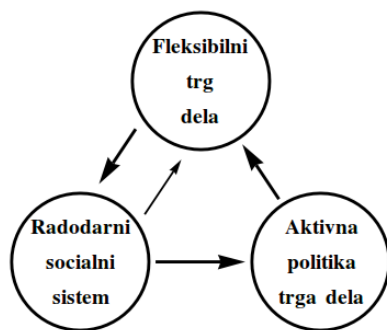
Kot nekakšen vzor koncepta uspešne varne prožnosti velja »zlati danski trikotnik«. Madsen (2008) kot glavne značilnosti zlatega trikotnika izpostavi:

- visoka mobilnost delavcev
- skromna zaščita zaposlitve
- visoka socialna varnost
- nizka brezposelnost
- veliko vlaganj v politiko aktivnega zaposlovanja
- zelo fleksibilen trg dela
- dobra razvitost struktur, ki podpirajo trg dela: šolstvo, zdravstvo
- velik vpliv politične regulacije
- visoka stopnja funkcionalne fleksibilnosti
- visoka fleksibilnost delovnega časa

Hkrati z opisom glavnih značilnosti pa je Madsen (2008) navedel še nekaj podatkov, ki so me zelo presenetili. Na Danskem se vsako leto okoli 20 % aktivne populacije sooči z brezposelnostjo. Ta je v večini primerov kratkotrajna, predvsem zaradi zelo razvite aktivne

politike zaposlovanja, za katero so leta 2005 namenili kar 2,3 % BDP (OECD 2014e). Naslednji zanimiv podatek, ki ga je avtor izpostavil, je: okoli 25 % aktivne delovne populacije na leto zamenja zaposlitev. Če nekako površno sklepam iz tega podatka, povprečen Danec vsake štiri leta zamenja službo.

Slika 7.1: Zlati danski trikotnik

Vir: povzeto po Madsen (2008)

O uvajanju podobnih pravil v drugih državah Madsen (2008) izpostavi ključnost prilagajanja makroekonomske politike in globalnih trendov značilnostim domačega modela varne prožnosti. Brez tovrstne oblike prilagajanja pogoji za obstoj »zlatega danskega trikotnika« ne bi bili izpolnjeni.

8 ŠVICA IN SLOVENIJA

8.1 Osnovni podatki: Švica

Švicarska konfederacija ali na kratko Švica je srednjeevropska država, ki se razprostira na zahodni strani alpskega masiva. Ima pet različnih uradnih nazivov: Schweizerische Eidgenossenschaft (nemščina), Confederation Suisse (francoščina), Confederazione Svizzera (italijanščina), Confederaziun Svizra (retoromanščina) in v latinščini Confederao Helvetica. Okrajšave, ki se na splošno uporabljajo, so: Schweiz, Suisse, Svizzera, Svizra in Helvetica.

Švica je kopenska država, ki na vzhodu meji na Avstrijo in Lihtenštajn, na jugu na Italijo, na zahodu na Francijo, ter na severu na Nemčijo. Razprostira se na 41.285 kvadratnih kilometrih površine in v globalnem smislu sodi med geografsko majhne države (BFS 2014e). Pokrajina je zelo razgibana, geografsko pa se deli na: Alpe in Predalpe na jugu in vzhodu, gorovje Jura na severozahodu in gričevnato planoto Mittelland, ki v skladu s svojim imenom zavzema centralni del ozemlja Švice. Najvišja točka Švice je vrh gore Dufourspitze s 4634 metri nadmorske višine, najnižja, s 193 metri nadmorske višine, pa je obala jezera Lago Maggiore.

Največje reke, ki tečejo po švicarskem ozemlju in imajo pomembno prometno vlogo, so: Ren, Rona, Donava in Ticino. Zelo pomembno vlogo imajo tudi številna jezera, ob katerih so se razvila številna pomembna mesta. Najbolj pomembna jezera so Zürichsee, Luzernsee, Genfersee, Lago Maggiore in Bodensee. Zelo zgodovinsko in gospodarsko pomembni so številni gorski prelazi (St. Gotthard, San Bernardino ...), ki so imeli v zgodovini pomemben vpliv na razvoj Švice.

V Švici je leta 2013 (BFS 2014a) prebivalo 8.139.631 prebivalcev, od tega kar 1.937.447 tujcev. S 198 prebivalci na kvadratni kilometer sodi med gosto poseljene države (BFS 2014e). Zaradi zgodovinskih in gospodarskih razlogov je jezikovna sestava zelo raznolika. Po podatkih BFS (BFS2014 b) za leto 2012 je v Švici bilo 64,9 % nemško govorečega prebivalstva, 22,6 % francosko govorečega prebivalstva, 8,3 % italijansko in 0,5 % retoromansko govorečega prebivalstva. Zelo velik del prebivalstva pa predstavljajo priseljenci, ki zavzemajo kar 24 % delež prebivalstva. Glede na moje osebne izkušnje je država pravi novodobni Babilon, saj v Švici neredko izgubim občutek, v kateri državi naj bi se nahajal.

Prav zaradi raznolike sestave prebivalstva ima Švica štiri uradne jezike: nemščino, francoščino, italijanščino in retoromanščino. Nemški jezik v Švici zaznamuje močan dialekt (Schwiizer-Dütsch), ki je pogosto nerazumljiv celo Nemcem in Avstrijcem. Retoromanščina ima poseben status, saj jo kot materni jezik govori le majhen delež prebivalstva. Splošno je priznana kot uraden jezik, kot tak pa se uporablja le na območju z retoromanskim prebivalstvom. V preostalih delih države so uradni jeziki nemščina, francoščina in italijanščina.

Prestolnica konfederacije je Bern (128.800 prebivalcev), ki velja za upravno središče države, kljub temu, da je po številu prebivalcev šele peto največje mesto v Švici. Za gospodarsko središče države velja največje švicarsko mesto Zürich (384.800 prebivalcev). Urbana aglomeracija Zürich ima kar 1.232.600 prebivalcev. (BFS 2014č)

Po podatkih iz leta 2012 je struktura prebivalstva glede na veroizpoved naslednja (BFS 2014c): evangeličani 26,9 %, rimo-katoliki 38,2 %, preostali katoliki 5,7 %, muslimani 4,9 %, židi 0,3 %, preostale religije 1,3 %. Kar 21,4 % delež prebivalstva predstavljajo ateisti.

8.2 Osnovni podatki: Slovenija

Prav tako kot Švica tudi Slovenija sodi med srednjeevropske države, delno tudi med južnoevropske. Uradni naziv Slovenije je Republika Slovenija.

Slovenija leži na vzhodnem koncu alpskega masiva, med Panonsko nižino in Jadranskim morjem. Na vzhodu meji na Madžarsko, na jugu na Hrvaško, na severu na Avstrijo in na zahodu na Italijo. Zaradi 46,6 kilometrov dolge obale se Slovenija prišteva med pomorske države.

Slovenija se razprostira na 20.273 kvadratnih kilometrih ozemlja in je približno štirikrat manjša od Švice. Pokrajina Slovenije je bolj raznolika kot švicarska. Deli se na: alpske pokrajine (severozahod), predalpske pokrajine (centralni del), dinarsko-kraške pokrajine (jug), obsredozemske pokrajine (skrajni jugozahod) in obpanonske pokrajine (vzhod). (povzeto po Atlas Slovenije 2012)

Najvišja točka Slovenije je vrh Triglava (2.864 m), najnižja pa obala Jadranskega morja.

Največje slovenske reke: Sava, Drava, Krka, Mura, Soča in Savinja, ki nimajo pomembnejše prometne vloge, imajo pa še relativno neizkoriščen hidroenergetski potencial.

V Sloveniji prebiva 2.052.496 prebivalcev (Atlas Slovenije 2012), gostota naseljenosti je 101,9 prebivalcev na kvadratni kilometer (BFS 2014e).

Narodnostna sestava prebivalstva je precej enostavna, saj 83 % prebivalstva predstavljajo Slovenci. Hrvati, Srbi in Bošnjaki skupno predstavljajo približno 6 % prebivalstva. Kar 8 % je narodnostno neopredeljenega. Obe uradno priznani manjšini sta številčno zelo majhni. Italijani predstavljajo 0,11 %, Madžari pa 0,32 % prebivalstva. (Atlas Slovenije 2012)

Jezikovna struktura prebivalstva je še bolj enotna kot narodnostna. Slovenščina je materni jezik 87,7 % prebivalstva, hrvaški oz. srbski jezik je materni jezik približno 6 % prebivalcev. Italijanščina je materni jezik 0,2 % prebivalcev, madžarščina pa 0,4 % prebivalcev Slovenije. Uradni jeziki v Sloveniji so slovenščina, madžarščina in italijanščina. Oba manjšinska jezika se v praksi uporabljata le v delih države, kjer se ti manjšini nahajata. (Atlas Slovenije 2012)

Prestolnica Slovenije je največje slovensko mesto Ljubljana (274.826 prebivalcev), ki je tudi gospodarsko središče države. (Statistični urad RS 2013)

V Sloveniji je največ katoličanov (57,8 %), sledi jim kar 22,8 % prebivalcev neznane veroizpovedi, 10,1 % ateistov, približno po 2,5 % muslimanov in pravoslavcev, ter 0,9 % protestantov. Kar 3,5 % prebivalstva je vernega, ampak ne pripada nobeni veroizpovedi. (Atlas Slovenije 2012)

8.3 Gospodarstvo Švice

Švicarsko gospodarstvo velja za enega od najbolj bogatih in uspešnih na svetu. Glede na majhnost države, število prebivalcev, nekolonialistično zgodovino in skromno količino naravnih surovin lahko Švico označim kot svetovni fenomen in velesilo.

Popolnoma neproduktivnega oz. nerodovitnega je 25,5 % ozemlja Švice, 30,8 % površine prekrivajo gozdovi, 36,9 % ozemlja je obdelovalnih površin. Z zgradbami in infrastrukturo je pozidane 6,8 % površine Švice. (Berenstein in drugi 2012)

Po podatkih OECD za leto 2012 je BDP Švice znašal 53.733 \$ na prebivalca. (OECD 2014b) Najbolj razvita sta sekundarni in terciarni sektor, ki sta gonilni sili in temelj švicarskega gospodarstva.

Glavne industrijske panoge so: strojna industrija, kemična industrija, elektro industrija, tekstilna industrija, gradbeništvo in urarska industrija. Najbolj donosne storitvene panoge so: trgovina, bančništvo, zavarovalništvo in turizem.

Največji del švicarskega BDP (CIA 2014b) se ustvari v terciarnem sektorju (72,5 %), sledi mu najbolj donosen industrijski sektor s 26,8 % ustvarjenega BDP. Primarni sektor v Švici ustvari le 0,7 % BDP. Naravno pomanjkanje surovin Švica uspešno nadomešča z uvozom, njihovo predelavo in nato izvozom produktov. Najbolj tipičen primer tega je čokolada.

O uspešnosti proizvodnje veliko pove podatek, da je donosnost prodaje industrijskih produktov že presegla donosnost pregovorno uspešnega bančnega sektorja, zato nekateri Švico že imenujejo: Silicijeva dolina proizvodne industrije. (SCCIIJ 2013)

Logično je, da je izvoz za Švico vitalnega pomena. Po podatkih OECD za leto 2011 je pokritost izvoza z uvozom znašala pozitivnih 27,2 milijard USD (OECD 2014b). Najbolj pomembne izvozne partnerice so Nemčija, Italija in Francija.

8.4 Gospodarstvo Slovenije

Slovensko gospodarstvo je trenutno v veliki krizi. Nenadzorovano zadolževanje, divja privatizacija, propad množice podjetij in bančni kreditni krč so paralizirali slovensko

gospodarstvo. Politična elita s svojim spletkarskim in nezrelim načinom dela to težavo še dodatno pogloblja. Kljub izvrstni geografski legi in raznovrstnih naravnih virih ostaja potencial Slovenije neizkoriščen.

Slovenija je med najbolj gozdnatimi državami v Evropi, saj je z gozdom poraščena kar 61 % ozemlja Slovenije. Kmetijska zemljišča pokrivajo 32 % ozemlja, 5 % ozemlja je pozidanega z zgradbami in infrastrukturo. (Agencija RS za okolje 2014)

Po podatkih OECD je imela BDP na prebivalca Slovenije v letu 2012 znašal 27.493 \$ (OECD 2014a), kar je približno pol manj od Švice. Gonilna sila Slovenije sta prav tako sekundarni in terciarni sektor.

Največji del Slovenskega BDP (OECD 2014a) ustvari storitveni sektor (68,3 %), 28,9 % BDP sekundarni sektor, 2,8 % BDP pa je ustvarjenega v primarnem sektorju gospodarstva. Slovenska razporeditev ustvarjenega BDP po gospodarskih panogah je zelo podobna švicarskemu.

Tako kot za Švico je za Slovenijo pomemben izvoz. Po podatkih OECD (2014a) za leto 2011 je pokritost izvoza z uvozom Slovenije znašala negativne 2,3 milijarde dolarjev, kar pomeni, da je Slovenija v primerjavi s Švico v bistvenem deficitu.

8.5 Zgodovina Švice

Zgodovina Švice sega v 6. stoletje pred našim štetjem, ko se je na delu današnje Švice in zahodne Francije naselilo pleme keltskega izvora: Helveti. Glavno območje njihove poselitve je bilo med Zürichom in Ženevskim jezerom. Kasneje so Helveti prešli pod nadzor Rimljanov. V tem času so se razvila nekatera najbolj pomembna švicarska mesta: Lozana, Ženeva, Basel in Zürich. Ozemlje Švice je bilo v tem času močno izpostavljeno vpadam različnih germanskih in frankovskih plemen. Tako so ozemlje današnje Švice okoli leta 400 zasedla frankovska plemena. Leta 1033 je cesar Konrad II. ozemlje današnje Švice združil z nemško državo.

Po razpadu Svetega rimskega cesarstva je zavladalo brezvladje in ozemeljske delitve so se začele postavljati na novo. Leto 1291 velja kot začetek švicarske konfederacije. Močni Habsburžani so na vsak način hoteli zasesti kantone Uri, Schwyz in Unterwalden, predvsem zaradi nadzora nad številnimi pomembnimi trgovskimi gorskimi prelazi. Omenjeni kantoni so se zato združili v obrambno zvezo proti Habsburžanom in jo poimenovali »Helvetia«. Zaradi

uspešnega delovanja te zveze se kasneje postopoma priključijo še mesta Bern, Basel, Solothurn, Fribourg, Lucern in Zürich.

Z razvojem reformacije so se znotraj konfederacije pričela trenja zaradi verske pripadnosti, kar je skoraj pripeljalo do njenega razpada. Na koncu je kantonom uspelo zgladiti nasprotja ter v mednarodnem merilu ohraniti nevtralnost. V tem času je tudi v preostanku Evrope potekalo ogromno sporov zaradi verske pripadnosti. Vse skupaj se je zaključilo leta 1648 z Vestfalskim mirom, kjer je bila potrjena neodvisnost in nevtralnost Švicarske konfederacije. Švica je živela v miru vse do razmaha Napoleona v začetku 19. stoletja. Švico je Napoleon zasedel in ustanovil Helvetsko republiko, ki je obstajala vse do dokončnega poraza Napoleona, leta 1815. Po določilih dunajskega kongresa se je Švica zopet osamosvojila in vrnila h konfederalni ureditvi, hkrati pa si zopet povrnila status nevtralne države. Nekaj desetletij kasneje je zaradi političnih in verskih nasprotij prišlo do »Sonderbundskrieg«, državljanske vojne, ki je trajala zelo malo časa in je zahtevala majhno število žrtev. Učinki vojne so bili pozitivni, saj se je vojna končala s sprejetjem ustave leta 1848, ki je utemeljila versko svobodo in uvedla sodobno federalno ureditev. Ustava iz leta 1848 je bila leta 1874 popolnoma revidirana in velja za osnovo današnje ustave. Vse do leta 1999 so jo dopolnjevali z amandmaji, takrat pa so se odločili za popolno revizijo ustave. Glavna vzroka za to sta bila arhaičen jezik in nepreglednost zaradi številnih amandmajev. Bistvo in pomen ustave so ohranili.

Glavna zgodovinska značilnost Švice je njena dolgoletna nevtralnost. To dejstvo so najbolj izkoristili v 20. stoletju, predvsem na račun prve in druge svetovne vojne, ko so Švicarji uspešno poslovali z vsemi sprtimi stranmi, hkrati niso utrpeli nikakršne vojne škode. Po drugi strani pa je zaradi posledic vojne opešalo mnogo svetovnih velesil. Nevtralnost uspešno izkoriščajo tudi v današnjem času, saj niso vključeni v številne politike mednarodnih sankcij, kar jim prinaša praktično ekskluzivno možnost legalnega sodelovanja z državami, ki so jih sankcije prizadele. (povzeto po Eidgenössisches Department für auswärtige Angelegenheiten - Präsenz Schweiz 2014)

8.6 Zgodovina Slovenije

Na ozemlje današnje avstrijske Koroške so se v 6. stoletju naselila slovanska plemena, ki jim je v 7. stoletju uspelo ustanoviti kneževino Karantanijo. Ta je svojo samostojnost ohranila vse do leta 745, ko je priznala bavarsko nadoblast. Kneževina Karantanija je bila nekakšna

predhodnica slovenske države. To dokazujejo številni zgodovinski dokumenti. Leta 828 je njeno ozemlje pripadlo Frankom.

V 14. stoletju je ozemlje Karantanije prišlo pod oblast Habsburžanov, ki so imeli ključen vpliv na razvoj današnjega ozemlja Slovenije. V začetku 19. stoletja je večina današnjega ozemlja Slovenije pripadlo Francoskemu cesarstvu v obliki Ilirskih provinc. Po letu 1815 ozemlje Ilirskih provinc pripojijo Avstrijskemu cesarstvu, ki je temelj Avstro-Ogrske države, ki je kasneje nastala leta 1867. S koncem prve svetovne vojne leta 1918 je razpadla Avstro-Ogrska, kar smo Slovenci na podlagi zahtev po Zedinjeni Sloveniji iz leta 1848, ob sodelovanju Hrvatov in Srbov, izkoristili in ustanovili Državo SHS, ki se je hitro pretvorila v Kraljevino Jugoslavijo.

Z razmahom druge svetovne vojne je slovensko ozemlje padlo pod območje nacistične okupacije. S propadom in porazom nacističnega imperija se je ponovno pojavila možnost ustanovitve nove države. To priložnost so izkoristili komunisti, ki so leta 1945 ustanovili večnarodno FLR Jugoslavijo, ki se je z letom 1963 preimenovala v SFR Jugoslavijo. Kljub komunistični podlagi je državi pod vodstvom Josipa Broza Tita uspel odmik od vzhodnega komunističnega bloka držav. Ustanovitev gibanja neuvrščenih, hladna vojna in številne primesi tržnega gospodarstva so Jugoslaviji omogočile hiter in učinkovit razvoj. Po smrti Tita, leta 1980, so se v Jugoslaviji začele izražati nacionalistične frustracije in tendence posameznih narodov, kar je pripeljalo do vojne med narodi Jugoslavije in njenega razpada leta 1991. To smo izkoristili tudi Slovenci, ki smo na podlagi plebiscita (1990) in deset dni trajajoče vojne ustanovili Republiko Slovenijo, ki se je relativno hitro vključila, oziroma pridružila številnim mednarodnim organizacijam, s tem pa se zavezala k demokratični ureditvi in načelom kapitalizma. (povzeto po Štih in ostali 2008)

8.7 Upravna ureditev Švice

Splošna analize upravne ureditve Švice je praktično nemogoča. Ogromno različnih nivojev in načinov odločanja, ter organizacije posameznih entitet v kombinaciji z velikim številom občin in kantonov, praktično predstavlja nemogočo misijo. Kljub temu sem izpostavil nekaj osnovnih značilnosti upravne ureditve v Švici.

Upravna ureditev Švice je razdeljena na tri ravni: federalno, kantonsko in občinsko. Osnoven in najbolj pomemben člen so občine, saj se švicarska politika v največjem delu razvija prav na podlagi in izkušnjah lokalnih politik. Enotnega pravila o urejenosti občin in kantonov ni, saj sta obe entiteti, v skladu z federativno ureditvijo, suvereni. Edini pogoj, ki je zapisan v

ustavi, je, da si entitete v medsebojnem sodelovanju ne smejo škodovati, oziroma prihajati v kolizijo odnosov. Pristojnosti posameznih upravnih organov so učinkovito razdeljene.

Občinska raven

Trenutno je v Švici kar 2.352 občin. Ureditev posameznih občin se zaradi neenotnosti pravil med seboj razlikuje. Kljub temu ima večina občin svojo vlado, skupščino in upravno enoto. Zakonsko določeno so občine odgovorne za: parkiranje, pokopališča, varstvo ostarelih, javno oskrbo, komunalno, urbanistično ureditev, krajevne ceste, oskrbo z vodo in energijo, izvolitev učiteljev in duhovnikov, gradnjo šol in cerkev ...

Občino vodi župan s štiriletnim mandatom, ki ga v večini primerov izvoli občinska skupščina.

Kantonalna raven

Ozemlje Švice je razdeljeno na 26 kantonov, ki se ločijo na 23 kantonov in tri manjše podkantone. Po velikosti, gostoti naseljenosti in številu prebivalcev so kantoni zelo različni. Razlika med kantonom Zürich, s skoraj milijonom in pol prebivalci, ter kantonom Appenzell Innerhorden, z nekaj več kot petnajst tisoč prebivalci, je več kot očitna in dovolj nazorna. Vsak kanton lahko razglasi svoj uraden jezik, dolžan pa je spoštovati in upoštevati tudi vse ostale uradne jezike Švice (razen retoromanščine, ki ima poseben status). Tako kot občine, so tudi kantoni suvereni in različno upravno urejeni, kljub temu pa imajo vsi kantoni kantonalni parlament in kantonalno vlado ter posledično tudi svojo zakonodajo. Način izvolitve in oblika obih kantonalnih teles se razlikuje od kantona do kantona. Glavne pristojnosti kantonov so: občine, policija, cerkev, gradnja cest državnega pomena in skrb za depriviligirane skupine prebivalstva. Kantoni so dolžni uresničevati zadeve, ki jih na podlagi zakona predpiše federativna oblast. Te zadeve se v glavnem nanašajo na: zavarovanja, delovno zakonodajo, kazensko pravo, varstvo okolja in cestni promet.

Federalna raven

Večji del značilnosti federacije je razloženih v poglavju politična ureditev Švice. Na tem mestu bom omenil samo glavne pristojnosti, ki so urejene in regulirane iz naslova federacije, in te so naslednje: železnica, javni prevozi, zračni promet, carina, splošna zakonodaja, diplomacija, zvezni davek, denar, zdravstvo, državne pogodbe in vojska. (povzeto po Berenstein in drugi 2012)

8.8 Politična ureditev Švice

Švicarska politična ureditev je unikatna v današnjem svetu, z obilico posebnosti pa velja za najbolj stabilno politično ureditev na svetu. Korenine sedanje ureditve so stare že več kot 700 let, skozi zgodovino pa se je ureditev smiselno prilagajala potrebam trenutnega časa. Najvišji pravni akt je ustava iz leta 1874, ki je bila prenovljena leta 1999, vseskozi pa je bila dopolnjevana z amandmaji.

Zakonodajna oblast

Zakonodajno oblast na državnem nivoju predstavlja dvodomni parlament, ki ima sedež v Bernu. Oba doma parlamenta sta enako močna.

Prvi dom parlamenta je državni zbor (Nationalrat), ki ga sestavlja 200 direktno voljenih poslancev. Struktura državnega zbora temelji na velikosti kantonov. Tako iz kantona Zürich prihaja 35 poslancev, iz kantona Appenzell Innerhorden pa le en poslanec. Mandat poslancev traja štiri leta.

Drugi dom parlamenta je svet kantonov (Ständerat), ki ga sestavlja 46 poslancev, ki jih delegirajo posamezni kantoni na podlagi lastne kantonalne zakonodaje. Dvajset večjih kantonov zastopata po dva poslanca, šest manjših pa le eden.

Oba doma parlamenta ne moreta biti razpuščena, zato v Švici ne poznajo pojma predčasnih parlamentarnih volitev.

V posebnih primerih odločanja in posvetovanja se oba domova parlamenta združita v zvezno skupščino (Bundesversammlung).

Izvršilna oblast

Najvišjo obliko izvršilne oblasti v Švici predstavlja zvezni svet (Bundesrat), ki ga sestavlja 7 predstavnikov, izvoljenih iz strani obeh domov parlamenta. Mandat predstavnikov traja štiri leta. Članstvo v zveznem svetu ni združljivo z ostalimi političnimi funkcijami. Zvezni svet nima pravice veta na sprejem zakonov in mora izvrševati zakone in politike, ki jih sprejmeta oba doma parlamenta, oziroma so predlagane iz naslova referendumu. Zvezni svet pa ima pravico predlaganja zakonov in sprememb zakona. Za razliko od slovenskega načina ureditve se, ob predpostavki, da predlog vlade v parlamentu ni uspešno sprejet, z zveznim svetom ne

zgodí nič. Zatorej v Švici ne poznajo izraza vladna kríza. Kljub doloèeni zakonski mo¿nosti za razpustitev zveznega sveta se to še ni zgodilo v celoti.

Na tem mestu je potrebno izpostaviti dejstvo, da je v praksi večina izvršilne oblasti skoncentrirane na ravni kantonov.

Sodna oblast

Sodno oblast predstavljata zvezno sodišèe v Lozani in zavarovalniško sodišèe s sede¿em v Luzernu. Zvezno sodišèe sestavlja 39 sodnikov in predsednik zveznega sodišèa, ki jih izvoli zvezna skupščina za obdobje 6 let. Glavna naloga tega telesa je presojanje skladnosti zveznih in kantonskih predpisov. Veèino preostalih sodnih funkcij opravljajo kantonalna sodišèa.

Zavarovalno sodišèe v Luzernu sestavlja devet sodnikov, ki so prav tako izvoljeni za šest let s strani zvezne skupščine. To sodišèe tesno sodeluje z zveznim sodišèem v Lozani, kljub temu pa ima popolnoma samostojen status pri presojanju s podroèij socialnega, zdravstvenega in pokojninskega zavarovanja ter vseh preostalih podroèij zavarovanj.

Ustavnega sodišèa v Švici ni, saj je ustava obravnavana kot suverena celota in se jo lahko spreminja le s pomoèjo mandatornega referendumu. Zatorej v Švici ne poznajo pojma ustavna kríza.

Neposredna demokracija

Velika posebnost švicarskega političnega sistema je oblika neposredne demokracije, ki Švico postavlja na prvo mesto na svetu po merilu stopnje neposredne demokracije. Ta oblika odloèanja v veliki večini poteka preko različnih oblik referendumov in je zelo pogosto uporabljena, saj je v zgodovini bilo že več kot 550 referendumov.

Najvišja oblika referendumov je mandatorni referendum, s pomoèjo katerega se odloèa o spremembi ustave. Predlaga ga lahko le zvezna skupščina. Druga oblika je opcijski referendum, s pomoèjo katerega se lahko nasprotuje sprejetemu zakonu v parlamentu. Za razpis tega referendumu je potrebno 50.000 podpisov volivcev. Tretja oblika referendumov so ljudske iniciative, ki so tudi najbolj pogosta oblika referendumov v Švici. Ljudske iniciative lahko predlagajo nove zakone in zavraèajo obstojeèe. Za razpis referendumu ljudske iniciative je potrebno zbrati 100.000 podpisov volivcev. Da je zakon na podlagi ljudske iniciative sprejet, potrebuje dvojno večino: skupno večino glasov in večino glasov na

kantonalni ravni. (povzeto po Berenstein in drugi 2012; Schweizerische Eidgenossenschaft 2014)

8.9 Upravna ureditev Republike Slovenije

Za Švico sem zapisal, da je iz upravnega vidika zelo zapletena zaradi visoke stopnje suverenosti kantonov in občin. Kljub temu pa je iz teritorialnega vidika vse popolnoma jasno. Kot primer naj navedem Winterthur. Občina Winterthur je del kantona Zürich, ta pa je del Švicarske konfederacije. Točno na ta način poteka tudi upravljanje države oz. ozemelj, glede na pristojnosti posamezne entitete, kljub suverenosti kantonov in občin, so zadeve jasne.

In prav na tem področju se Slovenija zelo razlikuje, saj v Sloveniji teritorialna kompatibilnost upravnih institucij ne obstaja in zato prihaja do mnogih komplikacij. Tu lahko navedem primer prebivalca Trbovelj, ki živi v občini Trbovlje in pripada upravni enoti Trbovlje, vozi avto z ljubljanskimi registrskimi oznakami, njegova stacionarna telefonska številka se začne z 03 in pripada celjski regiji, voli v 6. volilni enoti – Novo Mesto, statistično je obravnavan kot predstavnik zasavske regije, o njegovih pravnih sporih odloča okrajno sodišče v Trbovljah, ki pa je podrejeno okrožnemu sodišču v Ljubljani. Ob poglobljanju v posamezne podrobnosti bi najverjetneje naletel še na večjo raznolikost in posledično še večjo zmedo.

Zaradi opisane zmede bom upravni sistem RS razdelil na podlagi: upravnih enot, občin, in volilnih okrajev.

Upravne enote

Območje Slovenije je razdeljeno na 58 enot. Upravne enote na prvi stopnji odločajo o upravnih zadevah po državni zakonodaji. Glavni namen upravnih enot je birokratska podpora državnemu aparatu ter nadzor nad delom lokalnih skupnosti. Upravno enoto vodi načelnik upravne enote, ki ga postavlja v danem trenutku pristojno ministrstvo, ki po trenutni delitvi resorjev odloča o upravnih enotah. Nazivi in resorji ministrstev se v Sloveniji spreminjajo praktično z vsako novo vlado, zato natančno poimenovanje ministrstva ni možno. Diplomom pišem v času menjavanja vlade RS. Trenutno je delovanje upravnih enot v pristojnosti ministrstva za javno upravo. (povzeto po Portal upravnih enot)

Občine

Republika Slovenija je razdeljena na 211 občin, ki jih vodi župan s petletnim mandatom, ki ga pridobi na lokalnih volitvah. Rezultati lokalnih volitev so odločilni za sestavo občinskega sveta, ki ima enako dolg mandat kot župan. Pristojnosti občin zadevajo področja: lokalne ceste, komunala, varstvo naravnih virov, lokalnih javnih služb. Hkrati pa z ostalimi

upravnimi entitetami, ki delujejo na ravni države, sodeluje in poskuša delovati v dobro svojih občanov. (povzeto po Skupnost občin Slovenije)

Volilne enote

Slovensko ozemlje je razdeljeno na osem volilnih enot, vsaka od enot pa naj bi zajemala približno enako število prebivalcev. Dodatno imamo v RS še dve dodatni manjši volilni enoti, ki sta namenjeni italijanski in madžarski manjšini. Namen volilnih enot je organiziranje in nadzorovanje izvedbe volitev. (povzeto po Državna volilna komisija 2014)

8.10 Politična ureditev Republike Slovenije

Uradni naziv Slovenije je Republika Slovenija in po ustavi je Slovenija demokratična republika, hkrati pa naj bi bila pravna in socialna država. Prav tako kot v Švici se v Sloveniji oblast deli na: zakonodajno, izvršno in sodno.

Zakonodajna oblast

Zakonodajno oblast Slovenije predstavlja dvodomni parlament RS. Prvi dom parlamenta se imenuje državni zbor. Sestavlja ga 90 poslancev, ki so izvoljeni na državnozborskih volitvah vsaka štiri leta. Zaradi politične krize in nesposobnosti dogovora političnih akterjev ni nujno, da mandat traja štiri leta. 88 poslancev je izvoljenih na podlagi političnih kriterijev, dva pa sta predstavnika obeh manjšin. Glavni namen državnega zbora je sprejemanje zakonov in ustave ter oblikovanje vlade RS. Drugi dom parlamenta je državni svet, ki ga sestavlja 40 članov, ki so predstavniki nosilcev socialnih, gospodarskih, poklicnih in lokalnih interesov. Državni svet je v primerjavi z državnim zborom občutno šibkejši, saj je v principu njegova vloga le posvetovalna in svetovalna. Najmočnejša pravica državnega sveta je veto na zakon.

Izvršilna oblast

Predsednik RS je vrhovni poveljnik njenih obrambnih sil, v praksi pa ima bolj ali manj protokolarno vlogo. 107. člen ustave določa naslednje pristojnosti predsednika republike: razpisovanje volitev v državni zbor, razglašanje zakonov, imenovanje državnih funkcionarjev (kadar je to določeno z zakonom), postavljanje in odpoklic veleposlanikov in poslanikov RS, sprejemanje poverilnih pisem tujih diplomatskih predstavnikov, izdajanje listine o ratifikaciji, odločanje o pomilostitvah ter podeljevanje odlikovanj in častnih naslovov. Predsednik je izvoljen na neposrednih predsedniških volitvah za dobo petih let.

Druga veja izvršilne oblasti je vlada RS, ki jo sestavljajo ministri in njen predsednik. Postavlja jo parlament z večino glasov. Praviloma se za doseganje večine glasov v parlamentu oblikuje koalicija strank. Praviloma je predsednik vlade tudi prvak stranke, ki je zmagala na državnozborskih volitvah. Oblikovanje resorjev ministrstev je prepuščeno predsedniku vlade oziroma koaliciji strank.

Sodna oblast

Sodno oblast v RS predstavljajo sodišča, ki so hierarhično (razen izjem) razdeljena po teritorialnem načelu. Najvišje v hierarhiji slovenskih sodišč je Ustavno sodišče RS, ki odloča o ustavnih zadevah. Nato pa imamo vrhovno sodišče v Ljubljani in višja sodišča v Ljubljani, Celju, Kopru in Mariboru. Približno v tem rangu so še sodišča, ki se ukvarjajo z področjem dela, sociale in uprave. Nadaljnja delitev sodišč je razdeljena na podlagi teritorialne lege na okrožja in okraje. Odločanje poteka hierarhično, od spodaj navzgor. Najnižje so okrajna sodišča, najvišje pa je Ustavno sodišče RS, ki ga sestavlja devet ustavnih sodnikov. Na predlog predsednika države jih izvoli državni zbor RS za dobo devetih let. (povzeto po Ustavi RS 1991)

8.11 Primerjava karakteristik Slovenije in Švice

Na podlagi predstavljenih podatkov lahko zaključim, da imata Švica in Slovenija relativno podobne geografske značilnosti. Menim, da je Slovenija na tem področju celo v prednosti, saj ima odprt izhod na odprto morje, večjo količino rodovitne zemlje, večjo količino gozdov in celo več različnih naravnih virov od Švice. Sestava prebivalstva je v Sloveniji skoraj enotna, medtem ko je Švica že v osnovi večnarodna država, ki zaradi velikega števila priseljencev spominja na novodobni Babilon.

Velika razlika med obema državama je na področju gospodarske razvitosti. Približno podobna sektorska porazdelitev gospodarstva Slovenije in Švice prinaša Švici veliko bolj učinkovito, stabilno in dobičkonosno gospodarstvo, ki je temelj Švicarske konfederacije. Razlika med državama je najbolj očitna pri višini BDP in vplivu posamezne države na svetovne gospodarske tokove.

Na področju upravne ureditve obstaja med obema državama velika razlika. Švica ima obsežen birokratski aparat, ki pa je zelo pregledno in logično razdeljen. V upravnem aparatu imajo glavno vlogo kantoni, ki imajo relativno visoko stopnjo avtonomije. Na drugi strani je

v Sloveniji upravna ureditev pogosto nejasno in neenakomerno razdeljena, kar je razvidno iz različnih geografskih delitev posameznih upravnih resorjev.

Švicarski političen sistem je v svetu unikaten, nastal pa je na podlagi dolgotrajnega in stabilnega zgodovinskega razvoja konfederacije. Vse veje oblasti so zelo stabilne, kljub temu da je možnost referendumov, oziroma neposredne demokracije del narodne zavesti vsakega Švicarja. Slovenija nima dolgotrajne in stabilne politične tradicije, kar se kaže tudi na nestabilnosti in (ne)praktičnosti politične ureditve, v kateri ima glavno vlogo prvi dom parlamenta, ki v praksi skorajda počne, kar se mu zahoče. Drugi dom parlamenta je v Sloveniji praktično namenjen samemu sebi, po drugi strani pa je drugi dom parlamenta v Švici enako močen kot prvi. Zaradi tega sta oba doma parlamenta v Švici nekako prisiljena v tekmovanje in s tem posledično tudi v konstruktivno delovanje. Nad njunim delovanjem pa nenehno visi tudi meč referenduma, ki je v Švici zelo pogosta oblika odločanja.

Za omenjene razlike na področju gospodarstva, politične in upravne ureditve vidim razloge predvsem v zgodovinskem razvoju in tradiciji razvoja obeh posameznih držav. Ko se je leta 1991 Slovenija osamosvojila in prvič postala samostojna država, je Švica praznovala 700. obletnico svojega samostojnega obstoja, ki ga je na kratko prekinila le Napoleonova nadoblast v začetku 19. stoletja. V vsej zgodovini je bila Švica bolj ali manj nevtralna država, še posebej izrazito v zadnjih dveh stoletjih. Ozemlje Slovenije je bilo do nedavnega vedno podrejeno različnim nadoblastem. Tudi po osamosvojitvi se je Slovenija zelo hitro vključila v različno močne mednarodne organizacije, ki se jim je s priključitvijo formalno podredila in nekako ponovno priznala nadoblast.

Prav to pa je po mojem mnenju poglobljena razlikama med državama. Švica že več kot 700. let hodi po svoji poti in odgovarja le sama zase. Po drugi strani pa smo Slovenci vedno bili podrejeni nekomu, ki smo ga v stilu našega narodnega junaka Martina Krpana še malo prinesli naokoli. S samostojnostjo več kot očitno nismo bili sposobni prevzeti bremena odgovornosti za svojo državo. Še vedno delujemo po principu Martina Krpana, le da sedaj pozabljamo, da okoli prinašamo sami sebe in ne več »tujega oblastnika«.

Posledice vseh zgoraj opisanih dejavnikov se še kako poznajo pri delovanju in oblikovanju trga delovne sile in so bistveni predpogoj za fleksibilno delovanje le tega.

9 DELOVNO PRAVO

9.1 Delovno pravo v Švici

Pravila delovnega prava so razdeljena med javno in civilno pravo in razlikovanje med tema dvema kategorijama je zelo pomembno.

Na nivoju države se sprejemajo zakoni civilnega prava, kantoni pa lahko sprejemajo tudi zakone javnega prava, če jih država še ni sprejela oz. niso v nasprotju z ustavo. To dejstvo večkrat privede do spornih situacij, ki pa jih je manj, odkar je pod eno streho bila združena vsa zakonodaja, ki ureja delovna razmerja (arbeits-recht.ch). Ugotovljeno je bilo, da bi se vsem dvomom izognili z zakonikom, v katerem bi zbrali vse zakone, ki se nanašajo na delo. Ideja o izdelavi zakonika v Švici ni bila osvojena. Klavzule o pogodbi o delu so vnesene v zvezni obligacijski zakonik.

Pogodba o delu, tudi če je obravnavana v obligacijskem zakoniku, ni enaka drugim pogodbam. Stranki pogodbe namreč nista enakopravni – delojemalec je v podrejenem/odvisnem položaju proti delodajalcu. Država mora torej z drugimi zakoni obvezati delodajalca, da spoštuje določena pravila. To neravnotežje paralelno z državo odpravljajo tudi delavci sami, preko sindikatov, kar je prineslo še kolektivno delovno pravo.

Švicarsko gospodarstvo deluje na osnovi tržne ekonomije in prostega podjetništva (market economy and free enterprise system). Ustava zagotavlja ekonomsko svobodo (economic freedom), kar je osnova gospodarstva. Vendar je ta svoboda omejena z ustavo in zakoni, ki se nanašajo na varstvo delavcev, (pod)najemnikov in kmetov, varstvo področij, ki jih ekonomija ogroža, na kartelno dogovarjanje ipd. Ekonomsko svobodo Konfederacija omejuje tudi z zakoni s področja socialne varnosti z zaščito posameznih gospodarskih vej in poklicev, in tudi z zaščito posameznih področij, ki so vezana na kultiviranje zemljišč (kmetijstvo).

Prepoved diskriminacije glede na raso, barvo, spol, vero, politično prepričanje in poreklo je od revizije ustave 1999 ustavna kategorija na nivoju konfederacije.

Socialna varnost

Za zagotavljanje socialne varnosti obstaja v Švici vrsta zakonov, ki zagotavljajo socialno varnost državljanom. Na delovno pravo se nanašajo področja nezgodnega zavarovanja,

zavarovanja za primer brezposelnosti, zavarovanja za primer izpada dohodka in porodniške ter družinskih ugodnosti.

Ostala področja pa so pokojninsko in invalidsko zavarovanje, zdravstveno zavarovanje in vojaško zavarovanje.

Vsa zavarovanja so obvezna za zaposlene in so regulirana pretežno na državnem in manj na kantonalnem nivoju. Financirajo se iz plač, prispevkov delodajalcev pa tudi iz proračuna. Vojaško zavarovanje zaradi specifične organizacije švicarske vojske plačuje država.

Delo javnih uslužbencev je pravno posebej definirano.

Švicarsko delovno pravo je rezultat dolgoletnega, kontinuiranega razvoja. Ustava iz leta 1874 je imela majhen vpliv konfederacije na področju socialnega prava. Z amandmaji se je skozi leta ta vpliv okrepil, tako da imajo kantoni sedaj malo manevrskega prostora na tem področju, istočasno pa imajo možnost, da vplivajo na zvezne zakone z eksperimentiranjem. Tako sta npr. dva kantona leta 1964 uvedla plačan dopust, kasneje pa je bilo to sprejeto v obligacijski zakonik na zveznem nivoju. Mimogrede – obligacijski zakonik je datiran z letom 1911.

Pri razvoju delovnega prava v Švici je potrebno poudariti tudi vlogo sindikatov. Najvažnejši sindikat je Schweizerischer Gewerkschaftsbund, ustanovljen leta 1880. Sindikalno gibanje ima torej več kot stoletno tradicijo borbe za pravice delavcev. Združevanje delavcev v sindikate je temeljilo in še temelji na svobodi združevanja. Z revizijo ustave leta 1999 je pravica do združevanja v sindikate dobila mesto v ustavi skupaj s klavzulami, ki se nanašajo na pravico do stavke ipd.

Svoboda združevanja prinaša poleg sindikatov tudi druge oblike združevanja delavcev.

Sindikati in združenja delavcev so socialni partnerji v procesu sprejemanja važnejših zakonov tako na državni kot na kantonalni ravni. Na mnogih državnih/federativnih ravneh imajo svoje predstavnike v posvetovalnih telesih, zlasti na področju sociale in gospodarstva. Potrebno je omeniti tudi vlogo teh združenj v procesih izvajanja neposredne demokracije. Najvažnejši dosežek socialnih partnerjev je kolektivni sporazum, uzakonjeno pa je tudi sodelovanje delavcev v podjetjih pri urejanju varstva pri delu, urejanju položaja delavcev pri prevzemih podjetja, kolektivnih odpuščanjih ipd. (zakon o participaciji). Kolektivna pogodba je predmet obligacijskega zakonika.

Članstvo v sindikatih in združenjih je prostovoljno. Ker pa imajo od delovanja organiziranih združenj korist vsi delavci, je v obligacijski zakonik vnešen tudi status kolektivni pogodbi pridruženega člana, ki je s tem dolžan plačati solidarnostni prispevek.

Urejanje pogojev dela v večini primerov temelji na kolektivnih sporazumih, ki so rezultat pogajanj med združenji delavcev in združenji delodajalcev. Država podpira sprejemanje kolektivnih sporazumov, saj sama zakonodaja zagotavlja le osnovno zaščito zaposlenih. Obstaja možnost, da se dosežki kolektivnih pogajanj na osnovi izkušenj prelijejo v zakonodajo.

Posebnost švicarskega delovnega prava so standardne pogodbe o delu (Normalarbeitsvertrag), ki se nanašajo na posamezne poklice in so lahko predpisane tako na državni kot na kantonalni ravni.

Inšpekcija/kontrola

Tudi vloga inšpekcije dela ima v Švici dolgoletno tradicijo (od leta 1877). Za kontrolo so v prvi vrsti zadolženi kantoni, »superkontrolo« pa izvaja država – dva direktorata geografsko pokrivata celo državo.

Poleg inšpekcije dela obstoja še tripartitna komisija, ki nadzira spoštovanje zahtev o pogojih dela delavcev, ki so bili poslani v Švico (plače, pogoji dela).

Rekrutiranje delavcev

Zaposlovanje ureja poseben zakon, ki določa poslovanje privatnih agencij, določa vlogo javnega zavoda za zaposlovanje v uravnoveženju trga dela in ščiti delavce. Privatne agencije so posrednik med delavcem in delodajalcem, lahko pa same zaposlujejo delavce in jih dajejo v najem za določena dela. Agencije potrebujejo za svoje delo državno licenco. Pomembna je vloga agencij pri posredovanju netipičnih oblik dela.

Individualna pogodba o delu

319. člen švicarskega obligacijskega zakonika (Obligacijski zakonik Švica 1911) pravi:

»Z individualno pogodbo se delojemalec obvezuje, da bo za določen ali nedoločen čas delal v službi delodajalca, ki mu bo delo poplačal s plačo, ki bo temeljila na porabljenem času (Zeitlohn) ali opravljenem delu (Akkordlohn).

Za individualno pogodbo o delu velja tudi pogodba, s katero se delojemalec obvezuje redno opravljati urno, poldnevno ali dnevno delo (Teilzeitarbeit – delo z delnim delovnim časom) v službi delodajalca.«

Navedeni člen obligacijskega zakonika je osnova delovnega razmerja. Individualne pogodbe v Švici se sklepajo na osnovi vrste zakonov in kolektivnih sporazumov, ki so skupaj zbrani v delovnem pravu (Arbeitsrecht), ki natančno definira vsebino individualne pogodbe. V Švici so na voljo predloge individualnih pogodb, kar tudi zagotavlja določeno stopnjo pravne varnosti delavca. Sama ohlapnost 319. člena obligacijskega zakonika pa zagotavlja fleksibilnost zaposlitve (Berenstein in drugi 2012, 120). Tako se lahko pogodbe sklepajo za poln in delen delovni čas za določeno in nedoločeno obdobje, poznajo drseč delovni čas, delo na klic ...

Delo na domu je obravnavano v posebnem zakonu. (povzeto po Berenstein in drugi 2012)

9.2 Delovno pravo v Sloveniji

Ustava RS (1991) zagotavlja svobodo dela, dostop do izobraževanja, dostop do dela. Ustava zagotavlja tudi socialno varnost in preprečuje diskriminacijo.

Osnovni zakon, ki se nanaša na področje dela, je Zakon o delovnih razmerjih.

Primarna oblika delovnega razmerja je delo za polni delovni čas za nedoločen čas.

Zakon omogoča tudi druge oblike zaposlitve: za določen čas, za krajši delovni čas, zaposlitev za krajši delovni čas z več delodajalci ...

Možno je tudi pogodbeno delo (podjemna pogodba, avtorska pogodba) in dopolnilno delo.

Zaposlitev za opravljanje javnih del je posledica visoke nezaposlenosti v državi.

V zakonu se pojavlja tudi pojem ekonomsko odvisne osebe, ki je samostojni podjetnik, ki iz naslova druge pravne osebe redno prejema več kot 80 % svojih prihodkov.

Zakon omogoča tudi funkcionalno prožnost organizacije dela – zaposlitev na delovno mesto oz. za vrsto del.

Osnovni zakon torej daje obilo možnosti za prožne oblike zaposlovanja.

Posebnost slovenskega trga dela je študentsko delo, ki je zelo razširjeno. Relevantnih in uporabnih podatkov o njegovi razširjenosti mi ni uspelo pridobiti.

Drugi važnejši zakoni, ki so povezani z delovnim pravom, so še: Zakon o inšpekciji dela, Zakon o urejanju trga dela, Zakon o kolektivnih pogodbah, Zakon o reprezentativnosti sindikatov, Zakon o javnem jamstvenem, preživninskem in invalidskem skladu.

Zaradi zaščite pravic delavcev imamo v RS tudi Zakon o minimalni plači in Zakon o zajamčenih osebnih dohodkih.

Posebnost delovne zakonodaje je Zakon o višini povračil stroškov v zvezi z delom in nekaterih drugih prejemkov.

Socialna varnost

Na socialno varnost se v zvezi z delovnim pravom nanašajo Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, Zakon o starševskem varstvu in drugih družinskih prejemkih, Zakon o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju.

Prispevki za pokojninsko, zdravstveno in starševsko zavarovanje so obvezni.

Delovanje sindikatov

Delovanje sindikatov je v Sloveniji široko razvejano. Članstvo v sindikatih pa kljub vsemu pada.

Ker se pogoji dela izpogajajo (bi in tri-partitna pogajanja) je pomembno omeniti tudi Ekonomsko-socialni svet (ustanovljen leta 1994). Sestavljajo ga predstavniki države, delodajalcev in sindikatov.

Rekrutacija delavcev

Najpomembnejšo vlogo ima javni Zavod za zaposlovanje, zakonsko pa je možna tudi ustanovitev in delovanje privatnih agencij.

Samozaposlitev

V zadnjem času se kot prožna oblika dela pojavlja sklepanje pogodb za opravljanje določenih del s samozaposlenimi posamezniki. Zato je v Zakonu o delovnih razmerjih uveden pojem ekonomsko odvisne osebe. Menim, da je to zasilna rešitev, ki omogoča med drugim tudi nekontrolirano odtekanje denarja. (povzeto po Zakon o delovnih razmerjih (ZDR-1) 2013)

9.3 Primerjava zakonodaj Slovenije in Švice

Za slovensko delovno pravo po osamosvojitvi je značilna zmeda: ob zamenjavi političnega sistema so se ob sprejemanju zakonov sindikati krčevito borili za ohranitev pravic delavcev, ki so bile v prejšnjem sistemu zelo visoko zastavljene. V Sloveniji imamo še vedno uzakonjene nekatere pravice, ki izhajajo iz prejšnjega sistema. Ukinitve teh pravic bi se morala poznati na dvigu plač, kar pa je v trenutni situaciji iluzorno pričakovati. Po vstopu v EU je morala Slovenija upoštevati tudi smernice in direktive EU s tega področja. Tako imamo v Sloveniji kljub zadnjim popravkom razmeroma togo zakonodajo, ki je usmerjena z več ukrepi tudi v večjo fleksibilnost trga dela. Zakon o malem delu, ki je bil žal zavržen na referendumu, bi v marsičem prispeval k večji prožnosti trga dela. Slovenija se nahaja v obdobju krize, zato je razumljivo, da država teži k hitremu reševanju problematike, da delodajalci pritiskajo k spremembam, ki bi jim olajšale poslovanje in da sindikati branijo pravice delavcev. V tem diplomskem delu se ukvarjam z dvema skoraj neprimerljivima načinoma in obdobjema nastajanja zakonodaje.

Švicarska zakonodaja je nastajala v dolgotrajnem in kontinuiranem procesu tako nastajanja kot krepiteve zavesti delodajalcev in delojemalcev. Tu imam v mislih dolgotrajen proces sodelovanja pri nastajanju zakonov, kot tudi spoštovanja le teh, potem ko so sprejeti. Švicarski delavec je slabše zaščiten od slovenskega. Lahko ga hitreje odpustijo, lahko pa ga tudi razmeroma hitro sprejmejo na delo, saj so postopki razmeroma enostavni. V Sloveniji so ti postopki še vedno dolgotrajni. Pri razmeroma nizki nezaposlenosti je v Švici na voljo tudi več dela. Obvezni prispevki za zagotavljanje socialne varnosti zagotavljajo v Švici dejansko samo osnovno varnost, za vse nadaljnje ugodnosti mora poskrbeti delavec sam. V Sloveniji z obveznim prispevkom in »prostovoljnim« zavarovanjem pokrije delavec popolno zdravstveno oskrbo, švicarski delavec pa se sreča na tem področju poleg dodatnega zavarovanja še z obvezno soudeležbo pri stroških zdravljenja. Povprečen Švicar se zaveda, da mora sam skrbeti za svoje zdravje, kar je opaziti na vsakem koraku (zdravo prehranjevanje, rekreacija). Na področju pokojninskega zavarovanja so lastna vlaganja opazna v statistikah. Obe zakonodaji vsebujeta tudi možnost, da delavec sklene pogodbo o delu z ugodnejšimi pogoji, kot jih predvideva kolektivna pogodba, kar tudi vpliva na fleksibilnost trga dela. V praksi se to kaže v razlikah plač za isto delo med kantoni v Švici. Podatke o tem je najti v Švici na več zasebnih internetnih portalih (www.lohnrechner.ch, www.lohncomputer.ch ...), eden od portalov je tudi vladni Salarium (www.lohnrechner.bfs.admin.ch), kar kaže na vzpodbujanje transparentnosti plačne politike v Švici. S tem se vzpodbuja tudi tekmovalnost med podjetji. V Sloveniji tako lahko dostopne, podrobne in pregledne podatkovne baze ne

obstajajo. To na nek način v slabši položaj postavlja delojemalce, saj nimajo popolnega vpogleda v nivo plač za svoj poklic, kar delodajalce postavlja v veliko boljše pogajalsko izhodišče.

10 STATISTIČNA PRIMERJAVA PODATKOV

Indikator EPL (*Employment Protection Legislation Index*) ali indeks varovanja zaposlitve je za temo mojega diplomskega dela ključnega pomena, saj z enako metodologijo in ob istem času obravnava tako Slovenijo kot Švico. EPL indeks prikazuje in meri dejavnike na področju delovne zakonodaje: zakonodajna merila, postopke, stroške individualnega in množičnega odpuščanja delavcev, postopke, ki zadevajo zaposlitev za določen čas, ter postopke, ki zadevajo začasne zaposlitve in agencijsko delo.

V primerjavi statističnih podatkov in indeksov, ki sem jih pridobil iz naslova OECD (2014f), se bom osredotočil na Slovenijo in Švico, za orientacijo pa bom, kjer je to mogoče, navedel še skupno povprečje držav OECD. Seveda sem se osredotočil na primerjavo podatkov iz področij, ki so sestavni del učinkovite fleksibilnosti trga dela. Zaradi nepopolnih podatkov iz naslova OECD sem tudi uporabil medsebojno primerljive podatke iz drugih statističnih virov.

Indeks EPL definirajo 4 različni pod-indeksi: EPRC, EPR, EPC, EPT. Vsi štirje pod-indeksi so izračunani na podlagi mnogih faktorjev, ki nanje ključno vplivajo. Merilo se razteza od 0 do 6, pri čemer 0 pomeni najmanjše, 6 pa najvišje število zakonskih omejitev. Nadaljnji podatki izvirajo iz leta 2013 in se spet nanašajo na Švico, Slovenijo in povprečje držav OECD. Kot ekstrem bom za primerjavo navedel tudi podatke za ZDA.

Tabela 10.1: Indeksi EPL za leto 2013

	EPRC	EPR	EPC	EPT
Slovenija	2,67	2,39	3,38	2,50
Švica	2,10	1,50	3,36	1,38
OECD	2,29	2,04	2,91	2,08
ZDA	1,17	0,49	2,88	0,33

Vir: OECD (2014f).

EPRC: zaščita stalnih delavcev pred individualno in kolektivno odpovedjo

EPR: zaščita stalnih delavcev pred individualnimi odpovedmi

EPC: specifične zahteve za kolektivno odpoved

EPT: regulacija začasnih oblik zaposlitve

Razlika med Švico in Slovenijo je pri pod-indeksih EPL očitna, razen pri indeksu zaščite delavcev pred stalnimi odpovedmi (EPC), kjer je med njima zelo majhna razlika, obe državi

pa sta po vrednosti tega indeksa tudi nad povprečjem držav članic OECD. Pri preostalih treh indeksih (EPRC, EPR in EPT) je Slovenija nad povprečjem OECD, kar pomeni, da je naša zakonodaja bolj omejevalna in toga od povprečja OECD. Švica, na drugi strani, pa je pri omenjenih treh indeksih pod povprečjem držav članic OECD. To pomeni, da je švicarska zakonodaja veliko bolj ohlapna ter posledično bolj prilagodljiva od zakonodaje povprečne članice OECD, posledično tudi veliko bolj od slovenske. Če indekse EPL primerjam in ocenim iz drugega zornega kota, pa lahko ocenim, da je zakonska zaščita delavcev pri nas nadpovprečno visoka.

Po starostni strukturi je delež zaposlenega prebivalstva v Švici in Sloveniji v letu 2012 sledeč (OECD 2014a; OECD 2014b):

Tabela 10.2: Starostna struktura zaposlenega prebivalstva za leto 2012

STAROST	ŠVICA	SLOVENIJA
15–24 let	61,7 %	27,3 %
25–54 let	86,7 %	83,3 %
55–64 let	70,5 %	32,9 %

Vir: OECD (2014a), OECD (2014b).

V srednji starostni skupini delež zaposlenih približno enak. V skupini najmlajših in najstarejših pa je razlika več kot očitna, saj je v Švici zaposlen kar več kot dvakrat večji delež prebivalstva.

Slovenci se imamo za zelo delaven narod, Švicarji prav tako. **Povprečje opravljenih delovnih ur na delavca** je v Sloveniji leta 2011 znašalo 1649. Švicarski delavec pa je v letu 2011 opravil 13 ur dela manj kot slovenski, torej 1636. Zanimivo pa je, da sta obe državi kar daleč pod povprečjem držav članic OECD, ki znaša 1765 opravljenih ur dela na delavca v letu 2011 (OECD 2014a; OECD 2014b).

Tabela 10.3: Število opravljenih ur na delavca v letu 2011

	število opravljenih ur na delavca
Slovenija	1649
Švica	1636
OECD	1765

Vir: OECD (2014a), OECD (2014b).

Stopnja brezposelnosti (OECD 2014a, OECD 2014b) je prvi pokazatelj stanja trga dela v državah. Zadnji razpoložljiv in primerljiv podatek je iz leta 2012. Stopnja brezposelnosti je takrat znašala v Sloveniji 9,0 %, v Švici pa 4,3 %. Na ravni držav članic OECD je brezposelnost v tem obdobju znašala 8,2 %. Kot sem pričakoval, je stopnja brezposelnosti občutno večja v Sloveniji, kljub temu da 4,3 % stopnja brezposelnosti v Švici velja že za zelo zaskrbljujočo, saj so v zadnjih stotih letih imeli tako visoko stopnjo brezposelnosti le poredko, oziroma le v času največjih svetovnih kriz. V primerjavi s podatki iz leta 2008 je stopnja brezposelnosti v Sloveniji zaskrbljujoče narasla, saj je takrat znašala le 4,5 %. Leta 2008 je stopnja brezposelnosti v Švici v letu 2008 znašala le 3,4 %.

Tabela 10.4: Stopnja brezposelnosti za leto 2012 v %

	stopnja brezposelnosti
Slovenija	9,0
Švica	4,2
OECD	8,2

Vir: OECD (2014a), OECD (2014b).

Brezposelnost naj bi države učinkovito odpravljale s pomočjo **aktivne politike zaposlovanja (APZ)**, ki je eden od ključnih gradnikov zlatega danskega trikotnika. V letu 2011 je Slovenija za ta namen namenila 0,4 % BDP, Švica pa kar za tretjino več – 0,6 % BDP (OECD 2014d). Švica je s to številko tudi dosegla povprečje držav članic OECD. Kot zanimivost naj navedem, da je Danska v tem obdobju politikam aktivnega zaposlovanja namenila kar 2,3 % BDP.

Tabela 10.5: Sredstva namenjena aktivni politiki zaposlovanja za leto 2011 v % BDP

	sredstva, namenjena APZ
Slovenija	0,4
Švica	0,6
OECD	0,6
Danska	2,3

Vir: OECD (2014d).

Državi sta leta 2008 **namenili nezaposlenim (public unemployment spending)** v primerjavi s povprečjem držav OECD relativno malo sredstev: Slovenija nameni 0,3 % BDP, Švica pa 0,5 % BDP. Povprečje OECD v letu 2008 znaša 0,7 % BDP (OECD 2014c).

Tabela 10.6: Sredstva, namenjena nezaposlenim v letu 2008 v % BDP

	javna poraba, namenjena brezposelnim
Slovenija	0,3
Švica	0,5
OECD	0,7

Vir: OECD (2014c).

Obdavčitev stroška za povprečnega delavca v letu 2012 je v Sloveniji znašala kar 33,1 %, v Švici je bila obdavčitev približno pol manjša: 16,5 % (OECD 2014a, OECD 2014b).

Tabela 10.7: Obdavčitev stroška dela na povprečnega delavca v letu 2012

	obdavčitev stroška dela povprečnega delavca
Slovenija	33,1 %
Švica	16,5 %

Vir: OECD (2014a), OECD(2014b).

Kar precejšnje število avtorjev, ki sem jih preučeval med študijo gradiva, je izpostavilo ključen pomen **inovativnosti** za učinkovito fleksibilnost na trgu dela. Inovativnost pa je zelo povezana z investicijami v raziskave in razvoj. Zadnji primerljiv podatek, ki sem ga na to temo našel, je na žalost šele iz leta 2008. V tem letu je Slovenija za raziskave in razvoj namenila 1,66 % BDP, Švica pa občutno več: 2,87 % BDP. Povprečje članic OECD je znašalo 2,36 % BDP (OECD 2014g). Po navedbah Iwulske (2012) so investicije švicarskega privatnega sektorja v raziskave in razvoj najvišje na svetu. Prav to izpostavi kot temelj uspešnosti švicarskega gospodarstva.

Tabela 10.8: Investicije v raziskave in razvoj v letu 2008 v % BDP

	investicije v raziskave in razvoj
Slovenija	1,66
Švica	2,87
OECD	2,36

Vir: OECD (2014g).

Po načelih zlatega danskega trikotnika je eden od najpomembnejših podpornikov učinkovitega fleksibilnega trga dela **zdravstveni sistem** posamezne države. V letu 2012 je Švica za zdravstvo namenila 11,4 % BDP, Slovenija pa za dve odstotni točki manj: 9,4 % BDP (OECD 2014a, OECD 2014b).

Tabela 10.9: Sredstva namenjena zdravstvu v letu 2012 v % BDP

	sredstva, namenjena zdravstvu
Slovenija	9,4
Švica	11,4

Vir: OECD (2014a), OECD(2014b).

Socialnim transferjem (government social spending) je leta 2012 slovenska vlada namenila 23,8 % BDP, švicarska pa 19,1 % BDP OECD 2014č.

Tabela 10.10: Sredstva namenjena socialnim transferjem v letu 2012 v % BDP

	socialni transferji
Slovenija	23,8
Švica	19,1

Vir: OECD (2014č).

Podatki o **javni in privatni porabi za zdravstvo, socialne transferje in pokojnine** so za leto 2008 (OECD 2014a, OECD 2014b).

Tabela 10.11: Sredstva namenjena za zdravstveno, socialno in pokojninsko varstvo v % BDP - podatki za leto 2008

področje	sektor	Slovenija	Švica
zdravje	javni sektor	6,2	6,7
	privatni sektor	2,2	3,6
sociala	javni sektor	19,7	18,4
	privatni sektor	1,1	8,0
pokojnine	javni sektor	9,5	6,3
	privatni sektor	0,0	5,3

Vir: OECD (2014a), OECD (2014b).

Na splošno so vlaganja v blaginjski sistem v Švici višja. Razlika v primerjavi s Slovenijo nastane predvsem na račun vlaganj privatnega sektorja. Najbolj očitna razlika je razvidna na področju investicij v pokojnine, kjer ima Slovenija nična vlaganja. Po drugi strani je možno oceniti, da so vlaganja javnih sektorjev obeh držav na približno enakem nivoju.

V hipotezah sem predvidel, da je **delež fleksibilnih oblik zaposlitev** veliko višji v Švici kot v Sloveniji. Na to razliko kažejo podatki OECD in Eurostata na področju zaposlitev za delni delovni čas, kjer je razlika še bolj očitna pri populaciji ženskega spola. Kot vzrok za posluževanje s tovrstnimi oblikami zaposlitve je možno v Švici navesti družinske obveznosti, kar nekako sovпада z tradicionalno vlogo ženske v družini.

Zanimiva je primerjava podatkov o delu z delnim delovnim časom in podatkov o delu na črno, saj so skorajda enaki, le v obratni vlogi. Posumiti je mogoče, da v Sloveniji delo na črno delno prevzema vlogo formalnih zaposlitev za delni delovni čas.

Začasnih oblik zaposlitev je v Sloveniji nekoliko več. Najbolj občutna razlika med Švico in Slovenijo je razvidna v kategoriji začasnih zaposlitev, ki trajajo od 7 do 12 mesecev. V Švici se začasne zaposlitve odločajo predvsem na račun izobraževanja in usposabljanja. V Sloveniji pa v prvi vrsti zato, ker je to praktično edina pot do zaposlitve.

Zelo zanimiva je primerjava podatkov na področju izmenskega dela, ki ni ravno najbolj prijazno zaposlenim. Tega je v Sloveniji skoraj dvakrat več kot v Švici.

Na tem mestu bi rad omenil še kategorijo prostovoljnega dela, ki je po mojem občutku v obeh državah relativno razširjeno. Za Švico sem podatke pridobil na njihovih uradnih statističnih straneh, za Slovenijo pa relevantnega podatka nisem našel. Kar 33,3 % zaposlenih v Švici opravlja tudi prostovoljna dela, kar je impresiven podatek.

Vsi komentirani podatki iz strani 47. so predstavljeni v tabeli 10.12, v tabeli 10.13, v tabeli 10.14 in v tabeli 10.15, ki se zaradi boljše preglednosti nahajajo od naslednje strani dalje.

Tabela 10.12: Primerjalni podatki fleksibilnih oblik zaposlitev v % (Eurostat podatki v % na vse zaposlene za starostno skupino 15–64 let)

vrsta zaposlitve	spol	Vir	podatki za	Slovenija	Švica
delni delovni čas (part time)	skupaj	Eurostat 2014b	2012	9,0	34,5
delni delovni čas (part time)	ženske	Eurostat 2014b	2012	12,2	60,1
delni delovni čas (part time)	skupaj	OECD 2014a; OECD 2014b	2012	7,9	26,0
začasna	skupaj	Eurostat 2014a	2012	17,0	12,9
samozaposleni	skupaj	OECD 2014a; OECD 2014b	2012	16,2	10,7
delo v izmenah	skupaj	Eurostat 2014c	2012	31,2	15,2
delo na črno % BDP	skupaj	Schneider in ostali 2010	povprečje 1999–2006	26,5	8,6

Vir: OECD (2014a); OECD (2014b); Eurostat (2014a); Eurostat (2014b); Eurostat (2014c); Schneider in ostali 2010.

Tabela 10.13: Primerjalni podatki števila začasno zaposlenih v 1000 glede na trajanje pogodbe -podatki za leto 2012, starostna skupina od 15 do 64 let.

trajanje	Slovenija		Švica	
	(v1000)	% (b)	(v 1000)	% (b)
manj kot 1 mesec	6,3	0,7	9,1	0,2
1 do 3 mesece	29,8	3,3	46,1	1,1
4 do 6 mesecev	23,6	2,6	39,4	0,9
7 do 12 mesecev	45,0	5,0	95,9	2,2
skupaj	130,9	14,4	471,0	11,0

Vir: Eurostat (2014d).

% (b) preračun v procenete na vse zaposlene, starost 15 do 64 let: 906.500(Slovenija), 4.265.500(Švica); Vir: Eurostat (2014d).

Tabela 10.14: Primerjalni podatki glavnih razlogov za zaposlitev z delnim delovnim časom

vzroki	Slovenija	Švica
skrb za majhne otroke ali ostarele	7,8	20,4
druge družinske ali osebne odgovornosti	4,1 n	25,5
lastna bolezen ali invalidnost	20,5	4,2
izobraževanje, usposabljanje	26,4	9,1
ni našel zaposlitve za poln delovni čas	8,6	7,6
drugi razlogi	32,6	33,1

Vir: Eurostat (2014e).

Tabela 10.15: Primerjalni podatki za glavne razloge za začasno zaposlitev

vzroki	Slovenija	Švica
poskusno delo	5,9	3,1 n
nisem našel stalne zaposlitve	50,8	11,7 n
ne želim stalne zaposlitve	40,4	5,2 n
izobraževanje, usposabljanje	2,9	80,0 n

Vir: Eurostat (2014f).

n – možna nizka zanesljivost podatkov zaradi različnih pojmovanj in zajemanja podatkov

11 SKLEP

Skozi prikaz in analizo širokega polja podatkov sem v diplomski nalogi prišel do številnih novih dejstev in spoznanj. V tem delu naloge se bom osredotočil na potrjevanje in zanikanje hipotez, ki sem jih predstavil v začetnem delu naloge.

H1 Delež fleksibilnih zaposlitev je v Švici višji kot v Sloveniji.

Prve hipoteze ne morem niti potrditi niti zavrni. Na področju formalnih zaposlitev za delni delovni čas je delež le teh v Švici mnogo višji kot v Sloveniji. Kljub temu da je statistična razlika očitna, pa ne morem zagotovo trditi, da je tako tudi v praksi.

Nezanesljivi podatki o študentskem delu in delu na črno v Sloveniji močno zamegljujejo resnično stanje na trgu dela v naši deželi. V primeru, da uvrstim delo na črno in študentsko delo v kategorijo fleksibilnih oblik zaposlitev, lahko predvidim, da je v praksi fleksibilnega dela v Sloveniji več kot v Švici. Na splošno je podoben trend možno potrditi na področju samozaposlenih, začasno zaposlenih in predvsem na področju izmenskega dela.

Popolnoma argumentirane potrditve hipoteze na žalost zaradi težko merljivih in pridobljivih podatkov ne morem podati.

H2 Varnost zaposlitve je v Švici višja kot v Sloveniji.

Na podlagi EPL indeksa lahko to hipotezo zavrnem brez pomislekov. Varnost zaposlitve v Sloveniji je višja kot v Švici.

H3 Bolj kot je trg dela zakonsko reguliran, bolj je fleksibilen.

Tretjo hipotezo lahko zavrnem na podlagi primerjave EPL indeksov Švice in Slovenije. Švica z bolj ohlapno zakonodajo dosega višjo fleksibilnost na trgu dela. Kljub vsemu pa lahko na podlagi tabele 5.2 podam pomislek, kjer Švedska, Danska in Nizozemska dosegajo visoko stopnjo fleksibilnosti kljub relativno strogi zakonodaji. Na podlagi obravnave podatkov lahko zatrdim, da je visoka fleksibilnost trga dela v močni korelaciji z višino BDP. Višji je BDP, lažje je doseči višjo stopnjo fleksibilnosti v posamezni državi.

H4 Tradicija in kultura imata močan vpliv na delovanje trga dela v Sloveniji in Švici

To hipotezo lahko potrdim na podlagi trditev različnih avtorjev, ki sem jih obravnaval v teoretičnem delu naloge. Tukaj se nanašam predvsem na Tangiana (2008) in Madsna (2008),

ki sta izpostavila dejstvo, da je potrebno zakonodajo prilagoditi potrebam, kulturi in tradiciji posamezne države. Razlika pa je razvidna tudi na podlagi analize osnovnih karakteristik obeh držav, analizi zgodovinskega razvoja ter razvoja politične in upravne ureditve, kjer je Švica s svojo dolgotrajno in stabilno tradicijo razvoja države dosegla veliko višjo stopnjo razvoja in posledično tudi fleksibilnosti trga delovne sile.

H5 Socialna varnost zaposlenih v Švici je višja kot v Sloveniji

V osnovi lahko to hipotezo zavrnem, a ne popolnoma. Socialna varnost zaposlenih v Sloveniji je višja le na področju javnih vlaganj v blaginjski sistem in zakonodajne zaščite delavcev. To trditev potrjujejo indeksi EPL in statistični podatki, ki prikazujejo delež BDP-ja posamezne države, namenjen zdravstvu, sociali in pokojninam.

Kljub temu pa lahko podam tej trditvi pomislek. Zaradi visokih plač, nizke brezposelnosti, velike ponudbe delovnih mest in ozaveščenosti Švicarjev je v praksi varnost zaposlenih v Švici celo višja od tistih v Sloveniji. Številna individualna zavarovanja, ki jih lahko vplačujejo posamezniki, so zelo uveljavljena in močno izboljšajo socialno varnost posameznika. Na to dejstvo najbolj kažeta podatka o javni in zasebni porabi, namenjeni pokojninam. Za podrobnejšo primerjavo socialne varnosti posameznikov bi bila potrebna podrobnejša in obširnejša raziskava, ki je v sklopu tega diplomskega dela zaradi omejitve obsega nisem mogel bolj podrobno izvesti, a primeri iz vsakodnevnega življenja v Švici in nekateri statistični podatki moj pomislek potrjujejo.

12 ZAKLJUČEK

Med izdelavo tega diplomskega dela sem spoznal, da sem si naložil zelo zahtevno nalogo, ki na prvi pogled ni izgledala tako. Na eni strani sem se soočil z občutljivim in težko določljivim pojmom fleksibilnega trga dela, ki ga je povrh vsega še zelo težko relevantno izmeriti in ovrednotiti. Na drugi strani sem se soočil dvema državama, ki sta si medsebojno v marsičem zelo podobni, a v marsičem tudi tako zelo različni, da je smiselna primerjava med njima praktično nemogoča.

Kljub vsemu sem uspel ugotoviti, da imata obe državi močno željo po učinkovitem in fleksibilnem trgu delovne sile, kjer naj bi posamezniki dosegali visoko stopnjo socialne varnosti. Švica je zaradi visokih prihodkov zaposlenih v veliki prednosti pred Slovenijo, saj je učinkovit trg delovne sile po načelih »Flexicurity« koncepta ključno povezan z visokim

BDP. Medtem, ko se v Švici posamezniki odločajo za uporabe fleksibilnih oblik zaposlitev predvsem zaradi bolj lagodnega družinskega življenja in posvečanja hobijem, v Sloveniji marsikdo komajda dostojno preživi s plačo za polni delovni čas.

Zakonsko določena socialna varnost posameznika v Sloveniji je celo višja kot v Švici. Ta deficit pa zelo razširjeno nadomeščajo posamezniki z individualnimi oblikami vplačil različnih zavarovanj.

Ugotovil sem tudi, da je razširjenost formalnih zaposlitev za delni delovni čas veliko bolj razširjena v Švici, kar je možno pripisati relativno nizkim stroškom obdavčitve delavca, visoki povprečni plači in veliki količini prostih delovnih mest. Na tem mestu pa sem na podlagi smiselnega povezovanja predpostavil, da je ob upoštevanju številke o delu na črno in študentskem delu, dela za delni delovni čas v Sloveniji celo več kot v Švici.

Povezava med učinkovitostjo fleksibilnega trga delovne sile in vplivom zakonodaje je na prvi pogled nesporna. Soskiceva (2001) obravnava kapitalizmov in tabela 5.1 to trditev delno ovržeta, saj je iz njunih raziskav razvidno, da je mogoče doseči visoko stopnjo fleksibilnosti ali varnosti, z uporabo različnih političnih sistemov in ureditev. Esping-Andersen in Regini (2000) z rezultati svoje raziskave to mnenje delno podpreta, saj dokažeta, da med skupno stopnjo brezposelnosti, ki je eden od ključnih dejavnikov trga delovne sile, in rigidnostjo zakonodaje praktično ni nobene povezave. Po drugi strani pa je na podlagi indeksov EPL mogoče ugotoviti, da je bolj ohlapna zakonodaja bolj primerna za vzpostavitev učinkovite fleksibilnosti na trgu dela. Seveda ob že predhodno omenjenem visokem BDP.

Učinkovito visoko fleksibilnost trga delovne sile je torej moč doseči z različnimi oblikami političnih in ekonomskih ureditev. Razlika na področju koncepta Flexicurity je le v načinu zagotovitve socialne varnosti delavcev. V državah, ki so bližje anglo-saksonskemu modelu gospodarstva, morajo na račun nižjih plačnih obremenitev za svojo socialno varnost poskrbeti delavci sami, v državah, ki so bližje skandinavskemu modelu, pa za to poskrbi država, v zameno za višjo obremenitev plač. Po tem principu je Švica bližje anglo-saksonskemu modelu, Slovenija pa skandinavskemu. Uspešen Flexicurity model je ob visokem BDP torej odvisen le od kulture in tradicije države, v kombinaciji z uspešnim prilagajanjem politik trenutnim razmeram in potrebam gospodarstva, kar potrjujeta tudi Madsen (2008) in Tangian (2008).

Vsem državam, ki imajo učinkovit visoko fleksibilen trg dela na formalni ravni, je skupen visok BDP in prav ta dejavnik je ključen za njegovo učinkovitost. Prav zaradi tega dejavnika

je delež formalnih oblik fleksibilnih zaposlitev v Švici višji kot v Sloveniji, in prav zaradi nižjega BDP in višjih plačnih obremenitev je v Sloveniji večja količina neformalnih oblik fleksibilnega dela. In prav na račun neformalnih oblik zaposlitev padata socialna varnost posameznika in prihodki v proračunsko blagajno države, kar se posledično odraža tudi na slabšem blaginjskem sistemu države.

Izpostavil bi še bistvene razlike med državama, ki so po mojem mnenju ključen dejavnik za razvoj BDP. To so: zgodovinski razvoj, tradicija in stabilnost države.

Švica je nastala na podlagi ekonomskih interesov treh ustanovnih kantonov in se je kasneje širila na enaki podlagi. Več kot sedemsto let kasneje po tem principu deluje tudi dandanes, saj navzven nastopa enotno, samostojno in suvereno, notranje pa je vse podrejeno stabilnosti in čim višjemu standardu življenja posameznika.

Slovenija je po drugi strani samostojna šele dobrih 23 let. Nastala je na podlagi stoletnih želja naroda po svoji državi. Sedaj Slovenci svojo državo imamo, več kot očitno pa je, da se ne zavedamo, kaj pomeni imeti državo. Zunanje in notranje smo razdeljeni, kar povzroča nestabilnost, ki se odraža na vse nižjem standardu življenja in pešanju gospodarstva. Močno upam, da »male šole državnosti« Slovenci ne bomo predrago plačali.

Za konec bi rad poudaril še nekaj težko izmerljivega: odnos do svoje države. V Švici se ne morem znebiti občutka, da imajo Švicarji svojo državo resnično radi in jo prav zaradi tega spoštujejo na vsakem koraku. Njihov dan državnosti, 1. avgust – dan, ki ga komaj čaka vsak Švicar, je vedno prav posebno doživetje, saj se življenje v Švici na ta dan ustavi. Karnevalsko vzdušje, polno nacionalne ikonografije, privatne zabave in pikniki v čast »Nas Švicarjev in naše Švice«, večerni ognjemeti in opevanje Švice na vsakem koraku me vsakič resnično presunejo in dajo resnično misliti o odnosu Slovencev do Slovenije. Pri nas je dan državnosti pač samo še en dela prost dan in nič več od tega, večina nas pa se niti približno ne zaveda, da imamo prekrasno državo, s katero prepogosto ravnamo kot svinja z mehom. Dokler bo temu tako, lahko o »drugi Švici« samo sanjamo in se čudimo, tisti pravi, čudežni Švici.

13 LITERATURA

1. Agencija RS za okolje. 2014. *Kazalci okolja v Sloveniji*. Dostopno prek: http://kazalci.arso.gov.si/?data=indicator&ind_id=539 (27. julij 2014).
2. *Arbeitsrecht*. Dostopno prek: <http://www.arbeits-recht.ch/> (22. julij 2014).
3. Atkinson, John in Denis Gregory. 1986. *A Flexible Future, Britain's Dual Labour Force*. *Marxism Today*, 12–17. April. Dostopno preko: http://www.amielandmelburn.org.uk/collections/mt/pdf/86_04_12.pdf (17. julij 2014)
4. Bekker, Sonja in Ton Wilthagen. 2008. *Europe's Pathways to Flexicurity: Lessons Presented from and to the Netherlands*. Forum: Flexicurity – a European Approach to Labour Market Policy. *Intereconomics*. Dostopno prek: http://www.academia.edu/747969/Flexicurity_a_European_Approach_to_Labour_Market_Policy (18. julij 2014).
5. Benner, Chris. 2002. *Work in the New Economy, Flexible Labor Markets in Silicon Valley*, Blackwell Publishing.
6. Berenstein, Alexandre, Pascal Mahon in Jean-Philippe Dunand. 2012. *Labour Law in Switzerland, Second Revised Edition*. Berne:Stampfli Publishers Ltd., Wolters Kluwer Law&Business.
7. BFS. 2014a. *Bevolkerungsstand*. Dostopno prek: <http://www.bfs.admin.ch/bfs/portal/de/index/themen/01/02/blank/key/bevoelkerungsstand/02.html> (2. avgust 2014).
8. --- 2014b. *Sprachen*. Dostopno prek: <http://www.bfs.admin.ch/bfs/portal/de/index/themen/01/05/blank/key/sprachen.html> (2. avgust 2014).
9. --- 2014c. *Konfessionszugehörigkeit 2012*. Dostopno prek: <http://www.bfs.admin.ch/bfs/portal/de/index/themen/01/05/blank/key/religionen.html> (3. avgust 2014).
10. --- 2014č. *Agglomerationen*. Dostopno prek: http://www.bfs.admin.ch/bfs/portal/de/index/themen/01/02/blank/key/raeumliche_verteilung/agglomerationen.html (3. avgust 2014).
11. --- 2014d. *Länderportraits 2014: Schweiz*. Dostopno prek: <http://www.bfs.admin.ch/bfs/portal/de/index/international/laender/ch.html> (3. avgust 2014).
12. --- 2014e. *Länderportraits 2014: Slowenien*. Dostopno prek: <http://www.bfs.admin.ch/bfs/portal/de/index/international/laender/si.html> (3. avgust 2014).
13. --- 2014f. *Arbeit auf Abruf*. Dostopno prek: <http://www.bfs.admin.ch/bfs/portal/de/index/themen/03/01/keyw.html> (8. avgust 2014).

14. --- 2014g. *Einleitung*. Dostopno prek: <http://www.bfs.admin.ch/bfs/portal/de/index/themen/03/06/blank/key/einleitung.html> (9. avgust 2014).
15. --- 2014h. *Freiwilligen Arbeit*. Dostopno prek: <http://www.bfs.admin.ch/bfs/portal/de/index/themen/03/06/blank/key/freiwilligen-arbeit/ueberblick.html> (9. avgust 2014).
16. CIA. 2014a. *Country Profiles: Slovenia*. Dostopno prek: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/si.html> (18. julij 2014).
17. --- 2014b. *Country Profiles: Switzerland*. Dostopno prek: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/sz.html> (18. julij 2014).
18. Državna volilna komisija. 2014. *Kje in kako volim?*. Dostopno prek: <http://www.dvkr-si/index.php/si/kje-in-kako-volim/volilne-enote> (23. julij 2014).
19. Eamets, Raul in Jaan Masso. 2004. *Labour Market Flexibility and Employment Protect Legislation in the Baltic States*. Institute for the Study of Labour. IZZA Discussion Paper Series, 1147. Bonn. Dostopno prek: <http://ftp.iza.org/dp1147.pdf> (21. julij 2014).
20. Eidgenössisches Department für auswärtige Angelegenheiten - Präsenz Schweiz. 2014. *Schweizer Geschichte*. Dostopno prek: <http://www.swissworld.org/de/geschichte/> (27. julij 2014).
21. Esping-Andersen, Gøsta in Mario Regini. 2000. *Why Deregulate Labour Markets?* New York: Oxford University Press Inc.
22. Eurostat. 2014a. *Temporary employees as percentage of total number of employees, by sex and age (%)*. Dostopno prek: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=lfsa_etpga&lang=en (22. julij 2014).
23. --- 2014b. *Part-time employment as percentage of the total employment, by sex and age (%)*. Dostopno prek: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=lfsa_eppga&lang=en (22. julij 2014).
24. --- 2014c. *Employees working shifts as a percentage of the total of employees, by sex and age (%)*. Dostopno prek: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=lfsa_ewpshi&lang=en (22. julij 2014).
25. --- 2014č. *Population by sex, age, nationality and labour status (1 000)*. Dostopno prek: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=lfsa_pganws&lang=en (22. julij 2014).
26. --- 2014d. *Temporary employees by sex, age and duration of the work contract (1 000)*. Dostopno prek: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=lfsa_etgadc&lang=en (22. julij 2014).

27. --- 2014e. *Main reason for part-time employment – Distributions by sex and age (%)*. Dostopno prek: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=lfsa_epgar&lang=en (22. julij 2014).
28. --- 2014f. *Main reason for the temporary employment – Distributions by sex and age (%)*. Dostopno prek: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=lfsa_etgar&lang=en (22. julij 2014).
29. Flex-Com. 2014. *Flexibility and Competitiveness, Labour Market Flexibility, Innovation and Organisational Performance, Final Report*. Dostopno prek: http://bookshop.europa.eu/ro/flexibility-and-competitiveness-pbKINA21950/downloads/KI-NA-21950-EN-S/KINA21950ENS_002.pdf;pgid=y8dIS7GUWMdSR0EAIMEUUsWb0000jBmjM2r5;sid=9iAg0-wC4LEgz77Qgk2-dI4n8fMmAKFh6FI=?FileName=KINA21950ENS_002.pdf&SKU=KINA21950ENS_PDF&CatalogueNumber=KI-NA-21950-EN-S (22. julij 2014).
30. Iwulska, Aleksandra. 2012. *Golden Growth: Restoring the lustre of the European economic model – Country Benchmarks*. The World Bank. Dostopno prek: <http://siteresources.worldbank.org/ECAEXT/Resources/258598-1284061150155/7383639-1323888814015/8319788-1324485944855/benchmarks.pdf> (29. julij 2014).
31. Kajzer, Alenka. 2005. *Fleksibilnost trga dela – problem definicije in merjenja*. Statistični dnevi. Dostopno prek: http://www.stat.si/radenci/program_2005/A1-kajzer.pdf (30. junij 2014)
32. Kozjek, Tatjana. 2009a. *Nekateri vidiki varnosti, prožne varnosti in varne prožnosti*. Uprava VII (3). Dostopno prek: http://www.fu.uni-lj.si/fileadmin/usr-files/MRJU/uprava_november_TISKARNA_ODDAJA_CUKgraf.pdf (1. julij 2014)
33. --- 2013b. *Fleksibilnost dela v upravnih dejavnostih*. Doktorska disertacija. Univerza v Ljubljani: Fakulteta za upravo
34. Madsen, Per K.. 2008. *Flexicurity in Danish – A model for Labour Market Reform in Europe*. Forum: Flexicurity – a European Approach to Labour Market Policy. Intereconomics. March/April. Dostopno prek: http://www.academia.edu/747969/Flexicurity_a_European_Approach_to_Labour_Market_Policy (19. julij 2014)
35. Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti. 2014. *Veljavni predpisi*. Dostopno prek: http://www.mddsz.gov.si/si/zakonodaja_in_dokumenti/veljavni_predpisi/ (22. avgust 2014).
36. Muffels, Ruud in Ton Wilthagen. 2013. *Flexicurity: A New Paradigm for the Analysis of Labour Markets and Policies Challenging the Trade-Off Between Flexibility and*

- Security*. Sociology Compass. Dostopno prek: <http://eds.b.ebscohost.com.nukweb.nuk.uni-lj.si/eds/pdfviewer/pdfviewer?sid=f5207cb0-9f90-4ff8-8e13-d880ab69e763%40sessionmgr112&vid=1&hid=106> (22. julij 2014).
37. Nickell, Stephen. 1997. *Unemployment and Labour Market Rigidities: Europe versus North America*. The Journal of Economic Perspectives. 11 (3): 55–74. Stable. Dostopno prek: <http://jstor.org/stable/2138184> (30. junij 2014).
38. *Obligacijski zakonik Švica. 1911. SR 220 Bundesgesetz vom 30. Marz 1911 betreffend die Erganzung des Schweizerischen Zivilgesetzbuches (Funfter Teil: Obligationenrecht)*. Dostopno prek: <http://www.admin.ch/opc/de/classified-compilation/19110009/index.html> (14. avgust 2014)
39. OECD. 2014a. *Country Statistical Profile: Slovenia 2014*. Dostopno prek: http://www.oecd-ilibrary.org/economics/country-statistical-profile-slovenia_20752288-table-svn (17. julij 2014).
40. --- 2014b. *Country Statistical Profile: Switzerland 2014*. Dostopno prek: http://www.oecd-ilibrary.org/economics/country-statistical-profile-switzerland_20752288-table-che (17. julij 2014)
41. --- 2014c. *Public unemployment spending*. Dostopno prek: http://www.oecd-ilibrary.org/social-issues-migration-health/public-unemployment-spending_20743904-table5 (21. julij 2014).
42. --- 2014č. *Government social spending*. Dostopno prek: http://www.oecd-ilibrary.org/social-issues-migration-health/government-social-spending_20743904-table1 (21. julij 2014).
43. --- 2014d. *Public expenditure on active labour market policies*. Dostopno prek: http://www.oecd-ilibrary.org/employment/public-expenditure-on-active-labour-market-policies_20752342-table9 (21. julij 2014).
44. --- 2014e. *Part-time employment*. Dostopno prek: http://www.oecd-ilibrary.org/employment/part-time-employment_20752342-table7 (21. julij 2014).
45. --- 2014f. *OECD indicators of employment protection*. Dostopno v obliki tabel. Dostopno prek: <http://www.oecd.org/employment/emp/oecdindicatorsofemploymentprotection.htm#data> (21. julij 2014).
46. --- 2014g. *Gross Domestic Expenditure on R&D*. Dostopno prek: http://www.oecd-ilibrary.org/science-and-technology/gross-domestic-expenditure-on-r-d_2075843x-table1 (22. julij 2014).

47. --- 2014h. *OECD Factbook, Statistics, GDP*. Dostopno prek: http://www.oecd-ilibrary.org/economics/data/oecd-factbook-statistics/oecd-factbook_data-00590-en?isPartOf=/content/datacollection/factbook-data-en# (24. julij 2014).
48. Pass, Tiiu, Raul Eamets, Marit Room, Rena Selliov, Anne Jürgensen in Jaan Masso. 2002. *Labour flexibility and migration in the EU Eastward enlargement context: The case of Baltic states*. Ezoneplus working paper No. 11. Dostopno prek: https://www.econstor.eu/dspace/bitstream/10419/22127/1/ezoneplus_wp_eleven.pdf (26. julij 2014).
49. *Portal upravnih enot*. Dostopno prek: <http://www.upravneenote.gov.si/> (23. julij 2014).
50. SCCIJ. 2013. *Switzerland: Manufacturing bigger than banking*. Dostopno prek: <http://www.sccij.jp/news/overview/detail/article/2013/05/06/switzerland-manufacturing-bigger-than-banking/> (21. julij 2014).
51. Schneider, Friedrich, Andreas Buehn in Claudio E. Montenegro. 2010. *Shadow Economies All over the World. New Estimates for 162 Countries from 1999 to 2007*. The World Bank, Development Research Group, Poverty and Inequality Team & Europe and Central Asia Region, Human Development Economic Unit. Policy Research Working Paper 5356. July. Dostopno prek: <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/3928/WPS5356.pdf?sequence=1> (23. avgust 2014).
52. *Schweizerische Eidgenossenschaft. Bundesverfassung der Schweizerischen Eidgenossenschaft*. 1999. Dostopno prek: <http://www.admin.ch/opc/de/classified-compilation/19995395/index.html> (22. julij 2014).
53. *Skupnost občin Slovenije*. Dostopno prek: <http://www.skupnostobcin.si/?id=414> (22. julij 2014).
54. Soskice, David in Peter A. Hall. 2001. *Varieties of Capitalism: The Institutional Foundations of Comparative Advantage*. Oxford University Press.
55. Statistični urad RS. 2013. *Največja naselja*. Dostopno prek: http://www.stat.si/krajevnaimena/pregledi_naselja_najvecja_prebivalci.asp (29. julij 2014).
56. Štih, Peter, Vasko Simoniti in Peter Vodopivec. 2008. *Slovenska zgodovina: družba – politika – kultura*. Inštitut za novejšo zgodovino. Ljubljana. Dostopno prek: <http://sistory.si/publikacije/prenos/?urn=SISTORY:ID:902> (18. julij 2014).
57. Tangian, Andranik. 2008. *Is Europe Ready for Flexicurity? Empirical Evidence, Critical Remarks and a Reform Proposal*. Forum: Flexicurity – a European Approach

- to Labour Market Policy. *Intereconomics*. March/April. Dostopno prek: http://www.academia.edu/747969/Flexicurity_a_European_Approach_to_Labour_Market_Policy (18.julij 2014)
58. *Zakon o delovnih razmerjih (ZDR-1)*. Ur. l. RS 21/2013. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/content?id=112301> (26. julij 2014).
59. *Ustava RS*. 1991. Dostopno prek: <http://www.us-rs.si/media/ustava.republike.slovenije.pdf> (22. julij 2014).
60. *Veliki atlas Slovenije*. 2012. Prva izdaja, prvi natis. Ljubljana: Mladinska knjiga Založba d.d.
61. Wikipedia. 2014. *Varieties of Capitalism*. Dostopno prek: http://en.wikipedia.org/wiki/Varieties_of_Capitalism (24. julij 2014).
62. Wilthagen, Ton in Frank Tros. 2004. *The concept of 'flexicurity': a new approach to regulating employment and labour markets*. Transfer 2. Dostopno prek: http://brie.berkeley.edu/conf/Wilthagen_%20Tros.pdf (30. julij 2014).
63. *Zakon o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju (ZZVZZ - UPB3)*. Ur. l. RS 72/2006. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlurid=20063075> (26.julij 2014).